هەرێمی كوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
كوردستانی عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق

پرۆتۆكۆڵەكان

36

ساڵی/ 2006 – بەرگی سی و شەش

چاپی یەكەم/ ساڵی 2007

پێرست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – شەممە 2006/1/21 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/1/24 ل15

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/2/22 ل55

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/3/9 ل87

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2006/3/16 ل102

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/3/29 ل133

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2006/3/30 ل182

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/4/3 ل221

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – هەینی 2006/4/14 ل323

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/5/7 ل359

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/6/4 ل388

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/6/19 ل404

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/6/20 ل4117

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/6/21 ل420

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/6/26 ل428

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە(12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2006/6/29 ل 431

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/7/2 ل472

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە(14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/7/3 ل493

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە(15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/7/4 ل537

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/7/10 ل552

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/8/23 ل600

الموروثة التي تواجهنا في عملية البناء اذا هزمناها فان الدولة ستكون مستقرة على اسس متينة من القواعد الدستورية والقواعد الانتخابية والشعور بان الماضي قد ولى قد يكون من حقنا ان يخاف البعض من البعض الاخر لان مأسي الماضي مازالت شاخصة في اذهاننا, الكل يريد ان يحقق لنفسه ضمانات وهذا مطلب حق, الكل يريد ان يبعد المخاوف التي عاشها والهواجس التي مازالت تظهر بين فينة واخرى, هذه المطالب طبيعية وانا اعتقد من خلال الحرص على ابعاد شبح المخاوف وابعاد شبح الممارسات تعيد علينا جزءا من الظواهر السلبية هذا حق طبيعي ولكن والحمدلله ولم يأخذ الخوف لم تأخذ المطالب بتحقيق الطموحات ابعادا على حساب ايجاد العلاقات الاخوية الوطنية المتينة بين مكونات الشعب العراقي, جعلنا من المخاوف منطلقا للبناء وليس عملية للمواجهات, جعلنا من الشعور بالغالبية والاقلية والاكثرية والانتماءات القومية والطائفية معالم وحدة وتنوع وعلمنا جميعا وعرف العالم بان تنوعنا ليس مدعاة لتنازعنا انما حينما سلمنا بهذا النظام الجديد الذي يستند الى الدستور ويستند الى قاعدة الدولة الديمقراطية الاتحادية علمنا بأننا سنأخذ وسيأخذ كل منا حقه بالشكل الذي لايظلم في هذا البلد احدا مرة اخرى لم تكن هناك حكومة يظلم فيها عراقي وليست حكومة وطنية يظلم فيها احد من العراقيين بسبب انتمائه وهويته, من يحمل هذه الهوية هو العراقي الذي من حقه ان يعيش كريما ويتساوي مع غيره وليست الاسس والقواعد, الكل محترم الانتماءات محترمة القوميات الاحزاب محترمة منظمات المجتمع المدني والمنظمات الاخرى كلها محترمة والانتماءات المذهبية محترمة ولكن هذه ينبغي ان لا تكون اساسا للتخاذل بين ابناء الشعب العراقي وانما هذه واحدة من معالم الحرية التي ينبغي ان يتمتع بها الناس مع اختلاف هوياتهم وانتماءاتهم وما يؤمنون ويفكرون اخى ان اكون قد اطلت عليكم ولكني جئت الى كوردستان العزيزة لالتقي بهؤلاء الاخوة الاعزاء والاخوات الذين طالما عملت معهم وطالما عشت في هذه المدينة كثيراً وطالما ترددت عليها قبل سقوط النظام وبعد سقوط النظام وقبل وبعد الانتفاضة واجد نفسي بين اهلي واخواني وبين ابناء شعبي الذي ينبغي ان اعيش معهم ويعيشوا معي في ظل هذا البلد الذي نريد له ان يكون بحبوحة جنة ان شاءالله في هذه المنطقة ينعم فيها الجميع, اشكر لكم هذا الحضور وهذا الاستماع واتمنى ان شاء الله ان نؤسس من هذا اللقاء مسيرة تقوم على اساس الاحترام والالتزام والعدالة التي تضمن الحقوق للجميع شكراً جزيلا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

شكرا جزيلا لهذه الكلمة التي القاها الاستاذ نوري المالكي رئيس وزراء الحكومة الاتحادية العراقية, اعتقد ان هذه فرصة طيبة لحكومة الاقليم كوردستان لكي تتباحث وتعقد الجلسات الرسمية مع الوفد العراقي الاتحادي لحل الاشكالات, اذا كانت هنالك اشكالات, وخاصة مع وفد الوزراء استاذ د.حسين الشهرستاني وزير النفط, وكنا لا نعرف ان هذه الوزارة مهمة, وشعبنا كله ينتظروا حلا للمشكلات, فنأمل ان يكون حضوره مع الاستاذ نوري المالكي عاملا اخر لحل الاشكالات, كذلك استاذ فوزي الحريري وزير الصناعة الذي نرحب به ايضا هنا, وارحب ايضا بالدكتور فؤاد واستاذ دلشاد, كذلك ارحب بممثل الامم المتحدة الذي يشارك هنا رغبة منه ان يكون حاضرا ليستمع الى كلمة رئيس الوزراء, نحن كان بودنا ان نناقش استاذ الدكتور نوري المالكي, لكنني اعرف ان هناك برنامجا طويلا له للمناقشة مع الحكومة, وهناك صحفيون ينتظرون مؤتمراً صحفيا يجب ان يسأل, لذلك اكتفي هنا بالشكر الجزيل لهذا الحضور ولهذه الكلمة القيمة وانهي جلستنا, وسنعيد جلستنا الساعة الخامسة مساءا, وشكرا لكم.

دانیشتنی ئێوارە

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان, دانیشتنی ئێوارەمان بەردەوام بوونە لەسەر بەرنامەی کاری بەیانی دەست پێ دەکات, ئەمڕۆ بەیانی پرۆژەی یاسایی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی هەرێم و, وەزارەتی بازرگانی و, وەزارەتی گواستنەوەو, وەزارەتی کارەباو, وەزارەتی پیشەسازی, وەزارەتی گەیاندمان خوێندەوە, لەنیوەی وەزارەتی ژینگە بووین, کە مێوانەکەمان هات, داوا دەکەم لەو شوێنەی کە راگیرا بوو بیخوێننەوە, بەڵێ یا شێخ.

بەڕێز ادهم عثمان احمد بارزانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ئیجازە هەبی ئەڤا قانونا وەزارەتی بیئا وەکو مولاحەزەیەکێ, من لە لیژنا یاسایی بوو, سبەینێ نا دوو سبەی وەزیرێ ژینگە بە حەقیقدا وێ ئەڤ قانونا قانونێکە یەعنی هیچیان نەنووسیا, یەعنی ناتوانی بلێی پرۆژەی یاسای وەزارەتی بیئە, بە رەئیە من ئەگەر موافەقەت بێتە کرن ئەوە لیژنەی یاسایی ئەگەر وەزیرا بیئە ئیعادە نەزەرێك بکات, چونکە ئەڤە دەبێتە قیرائەتە یەکەمی لە پەرلەماندا, بەمنیش لە هەموو بوارەکاندا نەقصی هەی, یەعنی هیچ شتێکی تێدا نییە, ئەڤە پرۆژەی تایبەتە بە وەزارەتێ بیئە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ سوپاس, خۆی لە راستیدا منیش بەیانی مولاحەزەم کرد کەموکوڕییەکی زۆر هەیە لە پرۆژەکە بەڕاستی, هەتا لە ناحیەی زمانەوانیش, هەندێك وەزارەتیش هەیە زۆر فراوانی کردووە, بەڵام ئەمە خوێندنەوەی یەکەمە, لیژنەی یاسایی و لیژنەی پەیوەندیدار بۆیان هەیە هەموو مولاحەزەتەکان بنووسێتەوە, بۆی هەیە پرۆژەیەکی هەموار کراوی تازە, بەڵام دەبێت لەگەڵ وەزیر دابنیشێت, وەکو بەیانیش عەرزم کردن لەگەڵ وەزیری پەیوەندیدار دادەنیشن پێیان دەڵێن ئەوە (1, 2, 3, 4)نابێتن, ئەگەر هەر ئیسراڕیان کرد, بێت لێرە دیفاع بکاتن لە ئێوە, یەعنی وەکو پرۆژەی وەبەرهێنان, لە هەندێ مەسائیل خیلافمان هەبوو وەزیرەکان هاتن لێرە رەئی خۆیان دا, ئێوەش رەئی خۆتان دا, ئەو شتەی کە پێویست بوو موعالجە کراوە, ئەوەش هەر وایە ئێمە ئێستا دەیخوێنینەوە وەکو خۆی هاتووە, لە پاشاندا لیژنەکان پرۆژەیەکی بە قەناعەتی خۆیان هەم یاسایی بێتن, هەم مەنتیقی بێت پێشکەشی دەکەن, فەرموون.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنە ئامادەیە پرۆژەکە لەو جێیەی راوەستاون یاسایی ژینگە بخوێنێتەوە, کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

15-اعتماد المكاتب والمختبرات والجهات الاستشارية لاعداد تقارير تقدير الاثر البيئي واجراء الدراسات والتحاليل والقياسات في مجالات حماية البيئة وفق شروط تحددها الوزارة وتصدر بتعليمات.

16-وضع الاسس السليمة لمعالجة المخلفات والنفايات والمواد الضارة والخطرة.

المادة الرابعة:

1-الوزير:هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها وتوجيه سياستها وتصدر عنه وتنفذ باشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر لشؤونها الفنية والمالية والادارية والتنظيمية وفق احكام القانون.

2-وكيل الوزارة:يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه, على ان يكون حاصلا على شهادة جامعية الاولية.

المادة الخامسة:

تتألف الوزارة من:

-مكتب الوزير:يرأسه موظف حاصل على شهادة جامعية أولية ويعاونه عدد من الموظفين.

2-مكتب وكيل الوزارة:يديره موظف حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

3-المستشارون:لا يزيد عددهم عن اربعة وان يكونوا من حملة الشهادة الجامعية الاولية وله خبرة وممارسة.

المادة السادسة:

مجلس حماية البيئة:

اولا:يشكل المجلس من:

1-الوزير/رئيسا.

4-توقيع كتب اعادة اضابير الدعاوي المحسومة مرفقة بقرارات محكمة التمييز.

5-ما يخوله الرئيس من صلاحيات اخرى.

الفرع الثاني – محاكم الاستئناف

المادة الرابعة عشرة:

اولا- محكمة الاستئناف هي الهيئة القضائية العليا لمحاكم محافظة واحدة او اكثر وتتألف من رئيس وعدد من نواب الرئيس والقضاة وتمارس الاختصاصات المعينة لها بموجب القانون.

ثانيا: تشكل محاكم الاستئناف على الوجه الاتي:

1-محكمة استئناف منطقة اربيل وتشمل محاكم محافظة اربيل ومركزها مدينة اربيل.

2- محكمة استئناف منطقة دهوك وتشمل محاكم محافظة دهوك ومركزها مدينة دهوك.

3- محكمة استئناف منطقة كركوك وتشمل محاكم محافظة كركوك ومركزها مدينة كركوك.

4- محكمة استئناف منطقة السليمانية وتشمل محاكم محافظة السليمانية ومركزها مدينة السليمانية.

5- يجوز احداث محكمة او محاكم استئناف او فك ارتباط محكمة او اكثر من محكمة استئناف والحاقها بمحكمة استئناف اخرى بقرار من مجلس القضاء.

المادة الخامسة عشرة:

اولا: تنعقد محكمة الاستئناف وهيئاتها برئاسة رئيسها او احد نوابه وعضوية نائبين من نوابه او احدهم وقضاة محكمة الاستئناف او عضوية قاضيين من قضاتها.

ثانيا: تتم تسمية رئيس واعضاء محكمة الاستئناف وهيئاتها بقرار يصدره مجلس القضاء.

المادة السادسة عشرة:

يتولى رئيس محكمة الاستئناف الاشراف على المحاكم واعمالها في منطقته وتوزيع العمل بين قضاتها وله ان يخول احد نوابه ما يراه من الصلاحيات.

المادة السابعة عشرة:

اولا: يؤلف في كل منطقة استئنافية مجلس يسمى (مجلس منطقة الاستئناف) يشكل من رئيس المحكمة وعضوية نوابه وقضاة محكمة التمييز.

ثانيا: يجتمع المجلس اجتماعات فصلية ولرئيسه دعوته الى الاجتماع عند الحاجة ولا ينعقد الا بحضور مالا يقل عن ثلاثة ارباع عدد اعضائه.

ثالثا: يتولى المجلس ممارسة الاختصاصات الاتية:

1-بحث احتياجات المحاكم وملاكاتها على ضوء الاحتياجات السنوية.

2- دراسة الصعوبات والمشاكل التي تواجه المحاكم.

3-تقديم المقترحات بشان استحداث مختلف المحاكم.

4-تحسين اساليب العمل ورفع مستوى الاداء في المحاكم.

المادة الثامنة عشرة:

اولا: تكون صلاحيات رئيس محكمة الاستئناف كما يلي:

1-الاشراف على الامور الادارية وتوزيع العمل ضمن منطقته.

2- رئاسة مجلس منطقة الاستئناف.

3- رئاسة محكمة الاستئناف بصفتها التمييزية وله ان يرأس محكمة الاستئناف بصفتها الاستئنافية او محكمة الجنايات.

4- رفع التقارير السنوية عن القضاة والموظفين الى مجلس القضاء.

5- توقيع المخابرات الرسمية.

6-منح الاجازات لقضاة المحكمة وموظفيها.

ثانيا: تكون صلاحيات نائب رئيس محكمة الاستئناف كما يلي:

1-القيام باعمال رئيس محكمة الاستئناف عند غيابه.

2- رئاسة احدى هيئات محكمة الاستئناف او محكمة الجنايات.

3-توقيع كتب اعادة اضابير الدعاوي المحسومة مرفعة بقرارات محمكمة الاستئناف الى محكمة المختصة.

4- مراقبة دوام القضاة والموظفين.

5- ما يخوله رئيس محكمة الاستئناف من صلاحيات اخرى.

الفرع الثالث – محكمة البداءة

المادة التاسعة عشرة:

تشكل محكمة بداءة او اكثر في مركز كل محافظة او قضاء ويجوز تشكيلها في النواحي ببيان يصدره رئيس مجلس القضاء وله توسيع الاختصاص المكاني للمحكمة الى اكثر من قضاء او ناحية.

المادة العشرون:

لرئيس مجلس القضاء بناء على اقتراح من رئيس محكمة الاستئناف تشكيل محكمة بداءة للنظر في نوع واحد واكثر من الدعاوي.

المادة الحادية والعشرون:

تنعقد محكمة البداءة من قاض واحد وتختص في النظر في الدعاوي والامور الداخلة ضمن اختصاصاتها وفقاً لاحكام القانون.

بەڕێز خليل ابراهيم محمد:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

الفرع الرابع – محكمة الاحوال الشخصية

المادة الثانية والعشرون:

تشكل محكمة الاحوال الشخصية او اكثر في كل مكان فيه محكمة بداءة.

المادة الثالثة والعشرون:

لرئيس مجلس القضاء بناء على اقتراح رئيس الاستئناف تشكيل محكمة الاحوال الشخصية للنظر في نوع واحد او اكثر من الدعاوي.

المادة الرابعة والعشرون:

اولا:تنعقد محكمة الاحوال الشخصية من قاض واحد وتختص بالنظر في مسائل الاحوال الشخصية وفقا لاحكام القانون.

ثانيا: يعتبر قاضي محكمة البداءة (المسلم قاضيا لمحكمة الاحوال الشخصية ان لم يكن لها قاضي خاص).

الفرع الخامس - محكمة المواد الشخصية

المادة الخامسة والعشرون:

اولا: تشكل في مركز كل محافظة محكمة للمواد الشخصية لغير المسلمين وتنعقد من قاض واحد وتختص بالنظر في القضايا المواد الشخصية لغير المسلمين ويجوز تشكيلها في مركز الاقضية والنواحي ببيان يصدره رئيس مجلس القضاء عند الاقتضاء.

ثانيا: يعتبر قاضي محكمة البداءة قاضيا لمحكمة المواد الشخصية ان لم يكن لها قاضي خاص.

الفرع الخامس – محكمة الجنايات

المادة السادسة والعشرون:

اولا:تشكل في مركز كل محافظة محكمة جنايات تنظر في الدعاوي الجزائية المعينة لها وفقا لاحكام القانون.

ثانيا: يجوز تشكيل اكثر من محكمة جنايات في المحافظة بقرار من مجلس القضاء يحدد فيه اختصاصها النوعي والمكاني ومركز انعقادها.

ثالثا: يجوز ان تنعقد محكمة الجنايات خارج مركز المحافظة ببيان يصده رئيس محكمة الاستئناف بناء على اقتراح من رئيس محكمة الجنايات.

المادة السابعة والعشرون:

اولا:تنعقد محكمة الجنايات في مركز محكمة الاستئناف من ثلاثة قضاة برئاسة رئيس محكمة الاستئناف او احد نوابه وعضوية نائبين اخرين او احدهما وقاض او عضوية قاضين لا يقل صنف اي منهما عن الصنف الثاني.

ثانيا: تنعقد محكمة الجنايات في المحافظات الاخرى برئاسة نائب الرئيس في مركز المحافظة وعضوية قاضيين لا يقل صنف اي منهما عن الصنف الثاني.

ثالثا: يتم تسمية رئيس واعضاء محكمة الجنايات الاصليين منهم والاحتياط بقرار من مجلس القضاء بناء على اقتراح رئيس محكمة الاستئناف.

الفرع السادس – محكمة الجنح

المادة الثامنة والعشرون:

اولا:تشكل محكمة جنح او اكثر في كل مكان فيه محكمة بداءة وتختص بالنظر في الدعاوي المعينة لها وفقا لاحكام القانون.

ثانيا: تنعقد محكمة جنح من قاض واحد.

ثالثا: يعتبر قاضي محكمة البداءة قاضيا لمحكمة الجنح ان لم يكن لها قاض خاص.

المادة التاسعة والعشرون:

لرئيس مجلس القضاء بناءا على اقتراح من رئيس محكمة الاستئناف تشكيل محكمة جنح للنطر في نوع او اكثر من الدعاوي.

الفرع السابع – محكمة الاحداث

المادة الثلاثون:

اولا:تنعقد محكمة الاحداث من هيئة برئاسة قاضي وعضوية اثنين من المحكمين الملمين بقضايا الاحداث وتنظر في الجنايات وتصدر احكامها فيها وفق قانون رعاية الاحداث.

ثانيا: يتم تسمية رئيس الهيئة والمحكمين الاصليين والاحتياط ببيان يصدره رئيس مجلس القضاء بناء على اقتراح من رئيس محكمة الاستئناف.

ثالثا: تنظر المخالفات والجنح من قبل قاضي الاحداث وحده وفقا لاحكام قانون رعاية الاحداث ويجوز ان تنظر المخالفات من قبل قضاة الجنح في الاقضية والنواحي.

الفرع التاسع – محكمة العمل

المادة الحادية والثلاثون:

تشكل محكمة العمل في مركز كل محافظة من قاضي واحد وتختص بالنظر في الدعاوي والامور الداخلة ضمن اختصاصها وفقا لاحكام القانون.

الفرع العاشر – محكمة التحقيق

المادة الثانية والثلاثون:

اولاً: تشكل محكمة التحقيق او اكثر في كل مكان فيه محكمة بداءة ويكون قاضي محكمة البداءة قاضيا للتحقيق مالم يعين قاض خاص لها.

ثانيا: لرئيس مجلس القضاء بناء على اقتراح رئيس الاستئناف ان يخصص محكة تحقيق لنوع او انواع معينة من الجرائم.

ثالثا: لرئيس مجلس القضاء بناء على اقتراح رئيس الاستئناف المنطقة ان يؤلف هيئة برئاسة احد القضاة للتحقيق في جريمة او جرائم معينة وتكون لها قاضي تحقيق.

هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

37

سالی/ 2006 – بەرگی سی و حەوت

چاپی یەکەم/ سالی 2007

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/3 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/4 ل25

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/9/5 ل49

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/6 ل99

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/11 ل147

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/13 ل161

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/20 ل229

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/24 ل282

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/25 ل354

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/27 ل400

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/2 ل420

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/10/3 ل471

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/9 ل529

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/10/11 ل532

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

حا ئەگەر ئێمە بەس یەعنی بە تەنیا باسی ئەجنەبی بكەین, ئەوەی تر مەفهومی بەدیهییە كە دەسەڵاتی وەزیرە بڵێیت (ابرام الاتفاقیات والعقود في مجال النقل مع الافراد والشركات المحلیة وكذلك مع الاجنبیة بموافقة المجلس الوزراء).

بەڕێز سردار صباح بوزو هركی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێشنیاری ئەوە دەكەم كە صیغەكە بەو شێوەیە بێتن (ابرام الاتفاقیات والعقود في مجال النقل مع الشركات الاجنبیة (بعد استحصال موافقة الجهات المحلیة) والشركات المحلیة.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

(للوزیر ابرام الاتفاقیات والعقود في مجال النقل مع الشركات والجهات الاجنبیة بعد موافقة مجلس الوزراء).

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

وەزیر بۆی هەیە ڕێككەوتننامە لەگەڵ كۆمپانیا بیانیەكان لە بواری گواستنەوەدا مۆر بكات, دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارەی ئێستا موداخەلەكان وا بوو لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی قانونی نەبوو, تەئیدی ڕەئی وەزیری دەكرد, كە عقودی خارجی تەنیا دەبێتن, خوێندرایەوە, دەیخەمە دەنگدانەوە كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا, كاك عەونی جارێكی تر بخوێنەوە, بۆ ئەوەی جارێكی تر تەسبیت بكات.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

(للوزیر ابرام الاتفاقیات والعقود في مجال النقل مع الشركات والجهات الاجنبیة بعد موافقة مجلس الوزراء).

المادة العاشرة:

لا یعمل باي نص یتعارض مع احكام هذا القانون وعلى مجلس الوزراء تنفیذ احكامه.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هەر دەقێ لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایەدا نەگونجێ كاری پێ ناكرێ.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیاری لیژنەی قانونی بە زمانی عەرەبی.

المادة العاشرة:

لا يعمل باي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی ئەوە ڕۆتینیە لە هەموو وەزارەتەکاندا هاتووە, ئەو پێشنیارەی کە کاک عەونی خوێندیەوە لە لیژنەی قانونی دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ئەویتریان تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الحادية عشرة:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پێوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە کار.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ئەویتریان تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية عشرة:

ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في وقائع كوردستان.

راي اللجنة القانونية: تقترح اللجنة صياغتها كالاتي:

(ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية(وقائع كوردستان).

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بە زمانی کوردی:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرکردنیەوە کاری پێ دەکرێ و لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان دا بڵاو دەکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەبێتە مادده یازده و ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە, كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

قانونی وەزارەتەكە ئەسبابی موجیبەی نەبوو, ئێمە ئەسبابی موجیبەمان بۆ دانا, ئەگەر پێتان باش بێت.

الاسباب الموجبة

لاستحداث وزارة النقل في حكومة اقليم كوردستان وبغية تطوير اجهزة الوزارة وفق النهج التشريعي لاقليم كوردستان ومن اجل زيادة فعاليتها وكفاءتها في اداء مهامها بمرونة وتحقيق اهدافها المرسومة لها في توفير وانشاء شبكات السكك الحديدية و تنظيم وادارة الاجواء و المطارات المدنية ووضع السياسة العامة للنقل والاشراف على تنفيذها وتنظيم قطاعات النقل البرى والجوي وتنظيم نقل المسافرين والبضائع بكافة انواعها داخل المدن وبين مدن الاقليم وخارجها واناطة مسؤولية شؤون النقل بالوزارة المستحدثه فقد اصبح من الضروري تشريع قانون يحدد مهام هذه الوزارة والمديريات المرتبطة بها ولتحقيق ما تقدم فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هۆكارەكانی دانانی ئەم یاسایە

لەبەر ئەوەی وەزارەتی گواستنەوە لە حكومەتی هەرێمی كوردستاندا تازە دانراوە, بۆ ئەمەش كە دامودەزگاكانی ئەم وەزارەتە نوێیە, بەپێی ڕەوشی یاسایی هەرێمی كوردستان, بەرەو چاكتر بگۆڕدرێ و, چالاكی و توانستی پتر بكرێ و ئەركوفرمانی خۆی بە ئاسانی پیادە بكاو, ئامانجە دەستنیشان كراوەكانی لە فەراهەم كردن و دامەزراندنی تۆڕەكانی هێڵی ئاسندا بێتەدی و كاروباری ڕێگای ئاسمانی و فڕۆكەخانە مەدەنیەكان ڕێك بخرێن و سیاسەتی گشتیی گواستنەوە دانبرێ و, لە جێبەجێكردنیدا, سەرپەرشتی بكرێن و كەرتەكانی گواستنەوەی سەربەژ و (البري) ڕێگاكانی ئاسمانی ڕێك بخرێن و گواستنەوەی سەفەركاران و شمەك (البضائع) بە هەموو جۆرەكانیەوە لە ناو شارەكانی هەرێم و لە نێوان شارەكانی هەرێم و دەرەوەیدا بەرێكوپێكی بەڕێوە بچێ و هەموو كاروباری گواستنەوە بەم وەزارەتە تازەیە بسپێردرێ, لەبەر ئەوانە بەزەروور زانرا, یاسایەك دابنرێ كە ئەركوفرمانی ئەم وەزارەتە نوێیەو بەڕێوەبەرایەتیەكانیشی دیار بكات, بۆ وەدەستهێنانی هەموو ئەو ئامانجانە, ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كەس لەسەر ئەسبابی موجیبە باوەڕ ناكەم خیلافی هەبێت, بۆیە هەموو قانونەكە دەخەمە دەنگدانەوە, كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, پیرۆزە, سەركەوتووی ئینشائەڵلا.

بەڕێز برهان سعید صۆفی (وەزیری گواستنەوە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر سوپاسی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم, زۆر سوپاسی دەستەی صیاغە کردنی لیژنەی یاسایی دەکەم, زۆر سوپاسی پەرلەمانتاران دەکەم, چونکە ئەرکو ماندوو بوونێکی زۆریان کێشا بۆ چاك کردنەوەی قانونەکەمان, داوای لێبووردنیان لێ دەکەین, چونکە تۆزێك بە نەقصمان کرد بوو, ئێمەش هەر لەسەر قانونەکە خزمەتی گەل و نیشتمانەکەمان دەکەین, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمەش هیوای سەرکەوتنتان بۆ دەخوازین, بۆ چاك کردنی هەموو ئەدەواتی گواستنەوە, بەتایبەتی تەیارەکانمان بۆ زەبت بکەن.

کاك شێروان ئێستا دەست بە یاسای ژینگە, ئێوە خۆتان قانونەکەتان لایە, خوێندراوەتەوەش, لەبەر ئەوە قانونەکە بە کوردی مادده بە ماددەکە دەخوێندرێتەوەو لیژنەی یاسایی بە عەرەبی و کوردی رای خۆی دەدات, هەمووومان ماشائەڵلا باش دەزانین, ئینجا ئەگەر پێویست بوو رەئی وەزیر و بۆ چاك کردنەوەکان رەئیەك هەبێتن, فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگەی هەرێمی کوردستان – عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم دەستەواژانەی خوارەوە واتاکانی بەرامبەریەتی:

1-هەرێم: هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- وەزارەت: وەزارەتی ژینگە.

3- وەزیر: وەزیری ژینگە.

4- بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی ژینگە.

5- ئەنجومەن: ئەنجومەنی پاراستنی ژینگە.

ئەنجومەنی پارێزگا: ئەنجومەنی پاراستنی ژینگە لە پارێزگادا.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مشروع قانون وزارة البيئة لاقليم كوردستان – العراق

المادة الاولى:

يقصد بالتعابير التالية المعاني المبينة ازاءها:

1-الاقليم:اقليم كوردستان العراق.

2-الوزارة:وزارة البيئة.

3-الوزير:وزير البيئة.

4-وكيل الوزارة:وكيل وزارة البيئة.

5-المجلس:مجلس حماية البيئة.

6- مجلس المحافظة: المجلس حماية البيئة للمحافظة.

الى رئاسة المجلس الوطني الكوردستاني

م/ تقرير اللجنة القانونية

قامت لجنتنا بدراسة مشروع قانون وزارة البيئة لاقليم كوردستان – العراق المحال اليها بعد القراءة الاولى له في البرلمان بتاريخ 7/10 / 2006وإجتمعت مع الوزير المكلف بحقيبة الوزارة المستحدثة وبعد المناقشة والمداولة تقدم اللجنة تقريرها وتوصياتها وإقتراحاتها بشأن المشروع بإجماع الآراء وكما يلي:-

أولاً:- إن اللجنة القانونية تؤيد مشروع القانون نظراً لإستحداث الوزارة في الاقليم، وتقترح صياغة ديباجة له وتنظيم فقراته وإجراء بعض التعديلات والتغيرات في صياغة بعض بنوده والتي ستظهر لاحقاً من خلال هذا التقرير.

ثانياً:- تقترح اللجنة صياغة الديباجة للقانون وكالآتي:-

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان – العراق

إستناداً لحكم الفقرة (1) من المادة (56)من القانون رقم (1) لسنة 1992 المعدل وبناءً على ماعرضه مجلس وزراء إقليم كوردستان – العراق قرر المجلس الوطني لكوردستان – العراق بجلسته المرقمة ( ) والمنعقدة بتأريخ / / 2006 تشريع القانون الآتي:-

قانون رقم ( ) لسنة 2006

قانون وزراة البيئة لاقليم كوردستان - العراق

ثالثاً:-فيما يتعلق بالمادة الأولى من أصل المشروع تقترح اللجنة وتوصي بما يلي:-

1-تبديل كلمة (التعابير) الواردة في السطر الاول من المادة الاولى الى كلمة (المصطلحات) تنسجم مع الصيغة المتبعة في سرد التعاريف المستعملة في القوانين الصادرة عن برلمان كوردستان و كونها أدق في التعببير عن المعنى المراد التعببير عنه.

2-تبديل التسلسلات الرقمية الى التسلسلات الكتابية لفقرات المادة وتقرأ المادة في حالة قبول مامقترح اعلاه كالآتي:-

3-حذف فقرة (مجلس المحافظة .... الى) من المادة بـ لنظر لوجود مشروع لحماية البيئة في المحافظات في تشكيلة الوزارة و بأمكان الوزير الامر بتشكيل لجان في المحافظة عند الاقتضاء برئاسة المحافظ و عضوية الجهات ذات العلاقة.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی قانونی بە زمانی کوردی.

دەربارەی ماددەی یەکەمی ئەسڵی پرۆژەکە, ئەوە لیژنە ئەم پێشنیاز و راسپاردانەی خوارەوە پێشکەش دەکات:

1- وشەی (التعابیر) کە لە دێری یەکەمی ماددەکەدا هاتووە, بکرێ بە (المصطلحات), بۆ ئەوەی لەگەڵ رشتەی پێڕۆ کراوی پێناسەکانی دیکەی یاساکانی پەرلەماندا بگونجێ و, ماناکەش بەشێوەیەکی روونتر و وردتر دەربڕێ.

2- زنجیرە رەنووسەکانی (التسلسلات الرقمیة) بڕگەکانی ماددەکە بە نووسین بنووسرێن.

3- لا بردنی بڕگەی (مجلس المحافظة ....الخ) لە ماددەکە, چونکە لە پێکهاتەکانی وەزارەتەکەدا لقەکانی پاراستنی ژینگەی پارێزگاکان هەنەو, وەزیریش دەتوانێ لە کاتی پێویستدا فەرمان بدا لیژنە لە پارێزگادا بەسەرۆکایەتیی پارێزگار و ئەندامێتی لایەنە پێوەندیدارەکان پێك بهێنرێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیری ژینگە رەئیت چییە؟ لەسەر پێشنیارەکانی لیژنەی قانونی.

بەڕێز دارا محمد امين (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پیشتیوانی لە رەئیەکەی لیژنەی قانونی دەکەم, پێشتریش موناقەشەمان کرد, پێویستە ئەو گۆڕانکاریانە بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

(5-المجلس:مجلس الحماية البيئة في الاقليم كوردستان) ئیزافە بکرێت, کاك فەرسەت پێشنیارێکی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

چونکە وەحداتی ئیداری لە لای ئێمە سێ دەرەجەیە, ناحیە و قەزاو موحافەزە, بە رەئی من هی موحافەزە ئەنجومەن بێت وەکو خۆی بمێنێت, قەزاو ناحیە ئەو وەختە ببێتە لیژنە, بەڵام موحافەزە لیژنە بێت لە قەزا زەروورییە لیژنە هەبێت, لە ناحیەش زەروورییە لیژنە هەبێت, بە رەئی من ئیلتیباس و تەداخولێك پەیدا دەکاتن, من لەگەڵ ئەوەمە پرۆژەکە چۆن هاتووە وا بێت, لە موحافەزە ئەنجومەن بێت, لە ناحیە و

قەزا وەزیر دەتوانێت لیژنە تەشکیل بکات, یان موحافز دەتوانێت لیژنە لە قەزاو ناحیە دروست بکات, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خاڵی نیزامت هەبوو فەرموو.

بەڕێز صبریە غفار امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەزارەتی ژینگە جەنابتان دەزانن رەبتی بە لیژنەی تەندروستییەوە هەیە, راپۆرتی لیژنەی تەندروستی سەبارەت بە یاساکە مەفروز نییە لەویّ بخوێندرێتەوە, لیژنەی شارەوانیش بە هەمان شێوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی تەندروستی درەنگ هاتووە, فریا نەکەوتین بڵاویشی بکەینەوە, کاک فوئاد فەرموو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو گۆڕینی تەعابیرە بە موستەلەح, من پێم وایە لەو پێنج خاڵەی کە هاتووە, بەس هەرێم و ئەنجومەن موستەلەحن, ئەوانی تر هەر بە تەعابیر بمێنێتەوە باشترە, بەڵکو مەبەست لەم دەستەواژانەی خوارەوە بەرامبەریەتی هەرێم موستەلەحێکی جوگرافییە, ئەنجومەنیش با موستەلەح بێت, بەڵام ئەوانی تر تەعابیرن, یەعنی موستەلەح نین بە مانای وشە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمە لە وەزارەتەکانی دیکە هەموو وامان کردووەو رۆیشت, بەڵام زۆر جیاوازی نییە, ئەوانی ترمان هەموو وا لیّ کرد, نابێت دوو هەبێتن, مەفهومیشە زۆر سوپاس.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

راپۆرتی لیژنەی تەندروستی و کۆمەڵایەتی.

لیژنەی تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی پێشنیار دەکات پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگەی هەرێمی کوردستانی – عێراق بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار بکرێت:

ماددەی یەکەم: پێشنیار دەکەین ئەم زاراوانەی خوارەوە بۆ ماددەکە زیاد بکرێن.

1- ژینگە/ هەموو رەگەزەکانی ئەو دەروبەرەیە کە بوونەوەرانی زیندووی تێدا دەژین.

پیسکەرەکانی ژینگە هەر ماددەیەکی رەق, یان غاز, یان ژاوە ژاو, یان تیشکی گەرمی, یان هەژاندن, یان لەراندن, یان شتی وەك بنەمای دیکەی زیندەوەری پێکەوە راست, یان بەشێوەیەکی لا بەلا ببێتە هۆی پیس بوونی ژینگە.

پیس بوونی ژینگە: بریتی یە لە بوونی ئەرکی سکەرەی بە ڕێژەو بەینی خەسلەتی و ئاسایی و نائاسایی کە یەکەو ڕاست, یان بەشێوەیەکی لابەلا زیان بە مرۆڤ و بوونەوەرانی زیندووی تر بگەیەنێت, یان زیانی بۆ ژینگەکە هەبێت.

بەڕاستی ئەم زاراوانە پێویستە, چونکە ئەم وەزارەتە تازەیە, کرۆکی کاروباری ئەم وەزارەتە لە ئەم خالأنە دەسووڕێتەوە, لەبەر ئەوە پێویستە ئەم زاراوانە دیاری بکرێن و ئاشکرا بن, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیجازە هەبێت دکتۆر, خۆی ئێمە موناقەشەی تەشکیلاتی وەزارەت دەکەین, قانونی مەهامی ژینگە, یەعنی با بڵێین ژینگە خۆی قانونێکی دەوێت, ئەوەی کە جەنابت دەفەرمووی ئەو قانونەی کە بۆ ژینگە دەری بکەین, بەلأم ئێستا کاتی تەشکیلاتی وەزارەتە, چ مودیریەتێکی دەوێت وەزیرە, جێگرە, مودیریەی فلانە, جا من حەز دەکەم جەنابیشت ئەو ماددانەی کە لیژنەکەتان تێبینی لەسەر ئەو ماددەیە هەیە بیخوێنەوە, ئەگەرنا ئەو مولاحەزاتانە پێم وایە نەمخوێندۆتەوە, چونکە تازە پێمان گەیشت, پێم وایە بۆ قانونی ژینگە سوودی هەیە, مەسەلەن ماددەی یەکەممان خوێندەوە لەسەر تەشکیلاتە, وەزیر و جێگر و بەڕێوەبەری گشتی و ئەوانە ئەوە تەشکیلاتە ئەگەر بچینە سەر موناقەشەی خودی قانونەکان لێمان تێك دەچێتن, بەڵێ کاك دارا.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە رای لیژنەی تەندروستی ئێمە ئێستا خەریکی نووسینەوەی پرۆژەی یاسای پاراستنی ژینگەین, کۆمەڵێك دانیشتنی لەسەر کراوە, لە پرۆژەکە پێناسەی ژینگەو تەلەوس و هەموو ئەو موستەلاحاتانەمان کردووە, لەبەر ئەوە لێرە پێویستی نەکردووە لە قانونی وەزارەت بیهێنین, سەبارەت بە پێشنیاری ئەنجومەنی پاراستنی ژینگە, ئێمە ئەو ئەنجومەنەمان لەسەر ئاستی وەزارەت هەیە بە بەشداری دوازدە وەزارەتی پەیوەندیدار, ئێمە گوتمان ئەنجومەنمان هەیە لەسەر ئاستی وەزارەتەکان لەسەر ئاستی پارێزگا, ئەگەر نەشی بێت, ئەوە بەڕێوەبەرایەتیمان هەیە هی ژینگە, لە کاتی پێویستیشدا دەتوانین داوا بکەین لە هەر پارێزگایەکدا دروست بکرێت, بەنیسبەت دروست کردنی لیژنە لە قەزاو ناحیەکان, ئەوە پێویست ناکات, هەر کاتێك وەزارەت پێویستی پێ بێت دەتوانێت دروستی بکات و داواش بکات لە هەر قەزاو ناحیەیەك کە لیژنەیەك دروست بکات لە کاتی پێویستدا, بەلأم بە پێویستمان نەزانیووە لەناو یاساکە دەرج بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ج ئێستا بێینە سەر خودی ماددەکە کە خوێندرایەوە, رەئی لیژنەی قانونی هەم موقەدیمەکەی بۆ زیاد بکرێت بەناوی خوای گەورەو ئەوانەو شتێکی رۆتینی لە هەموو یاساکان هاتووە.

ماددەی یەکەم تەعابیر بکرێتە موستەڵەحات لە هەموو قانونەکان وەکو خۆی هاتووە, لێرەشدا وا بێتن و دەقیق تریشە تەسەلسولاتەکان بگۆڕدرێتن لە یەك و دوو و سێ بۆ یەکەم و دووەم و ئەوانە, فەقەرەی مەجلیسی موحافەزە پێشنیازیان کردووە حەزف بکرێت, لەبەر ئەوەی فروعی حیمایەی بیئە هەیە لە موحافەزات, دەڵێت وەزیر بۆی هەبێتن تەشکیلی لیجان بکاتن لە پارێزگاکان, ئەگەر پێویستی کرد بە سەرۆکایەتی موحافز, ئەندامێیەتی ئەو لایەنانەی کە پێویستن, ئەو سەرۆکی لیژنەی بیئە بۆ موحافز بێتن, کاك فەرسەت ڕەئی وایە مەجلیس بێتن, نەك لیژنە, لە موحافەزەکان مەجلیس بێتن, لە قەزاو ناحیەکانیش لیژنە بێتن, فەرموو کاك کەریم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە پێمان وایە لیژنە لە ئەنجومەن بچووکترە, ناکرێت لە وەزارەت هەر ئەنجومەن بێتن و, لە پارێزگاش هەر ئەنجومەن بێتن, ئەوە یەك.

دوو/ ئەنجومەنی پارێزگا لەگەڵ ئەنجومەنی پارێزگای تر تێکەڵاو دەبێتن, دوو موستەڵەحە ناکرێتن لێرەدا زیکر بکرێتن.

سەبارەت بە ڕاپۆرتی لیژنەی تەندروستی من پێم وایە زیاتر باس لە یاسای پاراستنی ژینگە دەکات, نەك یاسای وەزارەتی ژینگە, نازانم لەگەڵ ئەوەدانیمە ئەوە لێرەدا باس بکرێت, ئەوەی لە ڕاپۆرتی لیژنەی تەندروستیدا هاتووە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕەئی وەزارەت چییە ئەگەر فروع لە هینەکاندا مەجلیس بێت, یان فروع بێت.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دەڵێین ئەنجومەن تەنها لەسەر ئاستی وەزارەت دەبێت, لە پارێزگا با هەر نەمێنێت, لە یاساکەش نەنووسرێت, هەر کاتێکیش پێویستی کرد, ئەو کاتە دەتوانین ئەنجومەنی ناوبنێین دروستی دەکەین, ئێمە مودیریەتمان دەبێت لە پارێزگاکان, هەر لەسەر ئاستی وەزارەت ئەنجومەنێك هەبێت بۆ پاراستنی ژینگە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لێرە نەینووسیووە تەشکیلات, لێرە دەڵێت وەزیر بۆی هەیە لیژان دابنێت بۆ موحافەزەکان بە سەرۆکایەتی موحافز, نەیگوتووە دەبێت, یەعنی دەسەڵاتی داوەتە وەزیر بۆ دانانی ئەو لیژنانە, یەعنی وەکو قسەکەی تۆیە, بەڵام پرسیارەکە لەوە دایە, ئەگەر لە موحافەزە لیژنە بێت, ئەی لە قەزاو ناحیەکان چ بێت؟

لەبەر ئەوە ئەو پێشنیارەی کاك فەرسەت مەعقولە, خۆی سەر بە هەموو وەزارەتەکانەوە هەیە, مەسەلەن ئێستا ئەگەر ئەو لیژنەیەی دانا بۆ ژینگە لە سلێمانی, یان لە دهۆك, موحافز سەرۆکی دەبێتن, بەڵام

وەزارەتەكانی تر مودیر عامی تەندروستییە, مودیر عامی كارەبایە, هەمووی تێدا دەبێتن, بەڵێ كاك محەمەد.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەربارەی لیژنە لە پارێزگا بە رای من موحافز ناتوانێت لیژنەیەك بێت لە وەزارەتێكی تر بێت, ئەم دەتوانێت ئەمر بكات بۆ موحافز, لەبەر ئەوە جیاوازییەك هەیە لە نێوانیان.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

موحافز دەتوانێت, لەبەر ئەوەی موحافز مومەسیلی هەموو وەزارەتەكانە, راستە ئیدارەیان عایدی وەزارەتی داخیلییە, بەڵێ كاك محەمەد داوای كرد بوو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من وا دەزانم وەزارەتی ژینگە ئەو وەزارەتەیە كە لە هەموو وەزارەتەكانی دیكەش دەچێتە خوارترەوە, یەعنی كە گوتمان بۆ قەزاو ناحیەكان, لە پارێزگاكاندا دەبێت مودیریەتی هەبێت, ئەمە كە دەڵێین لیژنە, من وا دەزانم لەناكاوە, كاتێك حاڵەتێكی ناخۆش روو دەدات شتێكی سرووشتییە كە پارێزگار دەبێتە سەرۆكی ئەو لیژنەیە, یان ئەو دەستەیە, یان هەر شتێك كە ناوی لێ دەنێین, ئەگینا لە حاڵەتە سرووشتییەكە دەبێت مودیریەت هەبێت, چونكە لە قەزاو ناحیەكان بە لای كەمەوە پارێزگای چوار پێنج قەزای هەیە, حەوت هەشت نۆ ناحیەی هەیە, مادام دەمانەوێت گرنگی بدەین بەوە, یەعنی وەحدەیەكی زۆر گەورەیە, یەكەیەكی زۆر گەورەیە لەو مودیریەتە, دەتوانین بڵێین لە یەكەی هەموو مودیریەتەكانی تر, لە وەزارەتەكانی تر زۆرتر دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو كاك ئارام.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێستا حاڵی حازر لە پارێزگاكانی كوردستان, ئەو لیژنەیە وجودی هەیە لیژنەی ژینگە, مەجلیسی ژینگە, هەتا ئێمە لەگەڵ چەند ئەندامێكی تری پەرلەمان بەر لە ئێستا لە یەكێك لە كۆبوونەوەكان مەجلیسی ژینگەی موحافەزەی هەولێر لە پارێزگای هەولێر بەشداریمان كرد, بینیمان لەوێ سەرجەم بەڕێوبەرایەتیە گشتییەكان لە وەزارەتەكانی تر ئەندام بوون و, قائمیقامەكانیش لە سنووری ئەو پارێزگایەو, پارێزگاریش بەرپرسی ئەو مەجلیسە بوو, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو كاك خورشید.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مەسەلەی لیژنە و مەجلیس لە موحافزە لیژنە زۆرە, محافز رەئیسی لیژنەیە, لیژنەی ئەمنی هەیە محافز رەئیس لیژنەیە, لیژنەی تەوارێ هەیە محافز رەئیس لیژنەیە, لیژنەی لافاو و شتی وا هەیە بە ناوی لیژنەشە, کۆمەڵێك تەنزیمات و ئەو شتانە هەیە بە ناوی لیژنەیە, هەمووش محافز رەئیس لیژنەیە, یەعنی زۆر تەبیعییە کە محافز رەئیس لیژنە بێت, کە کۆمەڵێك لیژنە هەیە محافز رەئیس لیژنەیە, بەناوی لیژنەشە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك رەشاد.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو لیژنەیە لەبەر ئەوە گرنگی هەیە, چونکە قائیمقام و مودیر ناحیەکان هەموو ئەندامن تیایدا, هۆی هەرە سەرەکییەکەش چونکە موحافز جیهەی تەنفیزییە, لەبەر ئەوەی هەر سەر پێچییەك بێتن بڕیاری بدات ئەو لیژنەیە بۆ لابردنی کە ناگونجێت لەگەڵ ژینگە, ئەوەی پێی هەڵدەستێت بۆ لابردنی موحافزە, لەبەر ئەوە زەرورییە موحافز رەئیسی ئەو لیژنەیە بێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مەسەلەی وەحداتی ئیدارە, ئەو لیژنەیە لە پارێزگا بێت دەبێت لیژنەی باڵا بێت, محافز رەئیسی لیژنەی باڵا دەبێت, لە قەزاو ناحیەکاندا دەبێت فەرع بێت, نابێت مودیریەت بێت, چونکە ئەگەر مودیریەت بێت رەبتی بە محافەزەوە نابێت, وەکو دەبێتە مودیریەتەکانی دیکە, دەبێت بەشێوەیەك نیشانی بدەین, ئەگەر موحافز, یان قائیمقام, یان مودیر ناحیە رەئیسی لیژنەکان نەبن, هەر تەنها مەسەلە بەلەدیە و صحە نییە, سیاحەیە, صحەیە, بەلەدیەیە, هەتا شورتەش عیلاقەی بەو مەسەلەیەوە هەیە, پۆلیسی غابات پەیوەندی بەو مەسەلەوە هەیە, یەعنی ئەگەر رەئیسی وەحدەی ئیداری رەئیسی لیژنەکە بکرێت بە لیژنەی باڵا لە محافەزە, لە قەزا و ناحیەکان دەکرێت بە لیژنەی فەرعی, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێمان وایە ئەو لیژنە باڵایە كە ڕاستەوخۆ لەگەڵ وەزارەتدا پەیوەندی هەبێت ناو بنرێت ئەنجومەنی پاراستن و چاك كردنی ژینگەی هەرێمی كوردستان و, لە پارێزگاكان ئەنجومەنی پاراستنی ژینگە, بەڕاستی تەئكیدیشی دەكەمەوە ئەركی وەزارەتی ژینگە تەنها پاراستنی ژینگە نییە, ئەمڕۆكە ئێستا لە هەموو دنیا چاك كردنی ژینگە بەشێكە لە ئەركەكانی ئەم وەزارەتە, لەبەر ئەوە پێشنیار دەكەم ناوی ئەنجومەنەكەی سەرەوە كە پەیوەندی بە وەزارەتەوە هەیە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژێتەوە:

ئەنجومەنی پاراستن و چاك كردنی ژینگەی هەرێمی كوردستان دادەمەزرێت و, لە هەموو پارێزگاكاندا ئەنجومەنێك دابمەزرێت بەناوی ئەنجومەنی پاراستن و چاك كردنی ژینگە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پێم وایە پێشنیارەكەی دكتۆر فوئاد پێشنیارێكی چاكە, چونكە هەر بە تەنیا حمایە نییە, چاك كردنیشیتی, ئەو وشەیە تەبیعییە, ئێستا دەمێنێتەوە سەر ئەوە, ئایا موحافەزەكان مەجلیسی موحافەزە بێتن, یان لیژنەی موحافەزە بێت, فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەبێت لیژنەی باڵا بێت, چونكە لیژنەی ئەمنی هەیە لیژنەی باڵایە, هەموو قائیمقامەكان و مویر ناحیەكان ئەندامن لە لیژنەی باڵا لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان, ئەگەر بوترێت لیژنەی باڵا لە موحافەزە لیژنەكانی تر خۆیان بە فەرعییە, تۆماتیكیەن و, چونكە رەئیسی وەحدەی ئیداریەكان رەئیسی لیژنەكە دەبێتن, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز اخر شێخ جمال انور:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئیعتیادییە لیژنە بێت, چونكە لیژنەی تریشمان هەیە لەو بابەتەی, وەكو لیژنەی یەكلا كردنەوەی كشتوكاڵ لیژنە لە ناحیە هەیە, لە قەزا هەیە, لە موحافەزەش هەیە (لجنە الفصل في المنازعات الزراعیة) هەمووشیان لیژنەیە ئیعتیادیشە, كە گوتت لیژنەی موحافەزە لیژنەی موحافەزە گەورەترە لە لیژنەی قەزا, كە گوتت لیژنەی قەزا گەورەترە لە لیژنەی ناحیە, ناوی خۆی لە خۆیدایە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كە گوتت لیژنە كاك فەرسەتیش ئەو مولاحەزەی دا, یەعنی بە مانای موەقەت ناییێت, بەڵێ.

بەڕێز محمد حكيم جبار:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

نابێت لیژنە بێت, چونكە لیژنەیەكی كاتییەو, ئەو ئەنجومەنە ئیشی بەردەوامی هەیە, دانیشتنی مانگانەی دەبێت, بە بەشداری بەڕێوەبەری گشتی زۆربەی دائیرەی پەیوەندیدارەكان, كە نزیكەی دوازدە وەزارەت دەگرێتەوە, بۆیە هەر دەبێت بەناوی ئەنجومەن بمێنێتەوە, ناوی لیژنە بۆ ئەوە نابێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امين:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

مەرج نییە ئەو هەموو لیژنانەی كە دادەنرێن لیژنەی كاتی بن, لیژنەی وا هەیە دائیمییە, ئینجا لە كاتێكدا كە ئێمە هەڵبژێردراین, ئەنجومەن پارێزگاكانیش هەڵبژێردران, ئەنجومەنی پارێزگاكان سەرپەرشتی هەموو لیژنەكان دەكەن, لەبەر ئەوە ئەگەر لیژنە بێت زۆر ئیعتیادییە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من تەئیدی پێشنیاری وەزیر دەكەم, كە وەك پێشنیاری ئەسڵی كاك فەرسەتیش بوو, ژینگە قەزییەكی زۆر گرنگە, بەنیسبەت ئێمەوە راستە تازەیە, باوەڕتان هەبێت رەنگە دە ساڵی دیكە لە هەموو مەسەلەیەكی تر گرنگ تر بێت لە لای خەڵك پەیوەندیشی بە هەموو وەزارەتەكانەوە هەیە, پێویستی بە هاوكاری هەموو وەزارەتەكانە دەبێت, لەبەر ئەوە گرنگی پێدان و مەجلیس دروست كردن و پارێزگار خۆی سەرۆكی بێتن, ئەوانی تر ئەندام دەبن, مودیری عام بن زەرووریيە, مودیری عامن لە سلێمانی, مودير عامی بەلەدیە لە سلێمانی, مودير عامی كارەبا, هەموویان ئەوانە پەیوەندیان پێوە هەیە, مودير عامی وەزارەتی ناوخۆ كە لە سلێمانییە, مرور گەورەترینە كە پەیوەندی بە ژینگەوە هەیە, بۆیە پێم باشە مەجلیسی موحافەزە بێتن, قەزاو ناحیەكان لیژنە بێتن, یان فروع بێتن, ئەگەر كاك شێروان ئەو صیاغەیە بكەنەوە, موداخەلەكانیش زۆربەیان بەو شێوەیە رۆیشتن كە مەجلیس بێتن, یەعنی موقتەرەحەكە بەو شێوەیە بێت, یەعنی ئێستاكە ماددەكە وەكو خۆی دەمێنێت وەكو ئەسڵەكە, وەكو موقتەرەحی وەزیر, بەس ئەوەندەیە ئەو موقتەرەحەی كە حیمایە و تەحسین, یەعنی ئەگەر لیژنەی قانونی مانعی نییە مەجلیسەكە بمێنێت تەحسینەكەش ئیزافە بكرێت, ئەو ماددەی كە خوێندرایەوە ئەسڵەكەی, ئەو تەعدیلاتانەی لیژنەی قانونی ماعەدا ئەو فەقەرەیە لیژنە بێتن, یان مەجلیس, یەعنی لیژنەی قانونی پێشنیارەكانی هەمووی قەبولە, تەنیا ئەوە نەبیچتن كە ئەو مەجلیسەی كردۆتە لیژنە, موداخەلەكان و وەزیریش پیشگیریان لەو كرد, كە لیژنەكە ببێتە مەجلیس , یەعنی كەواتە شتەكان وازیحە, لیژنەی قانونی موقتەرەحەكانی بە موقەدیمەكەموە كە كلێشەیەكی دائیمی هەیە بە تەسەلسولەكەوە كە دەگۆڕێت دەبێتە یەك دوو سێ چوار, دەبێتە یەكەم و دووەم و سێیەم بە رەفز كردنی ئەوەی كە مەجلیسی كردۆتە

لیژنە, بە ئیزافە کردنی وشەکەی کاک دکتۆر فوئاد لیژنەی تەندروستی کە تەحسینیش, ئێستا وازیحە, یان بەس لای تۆ وازیح نییە, حەز دەکەن بیخوێننەوە کاک شێروان, فەرموو بە کوردیەکەی بخوێننەوە.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە واتاکانی بەرامبەریەتی:

1-هەرێم: هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- وەزارەت: وەزارەتی ژینگە.

3- وەزیر: وەزیری ژینگە.

4- بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی ژینگە.

5- ئەنجومەن: ئەنجومەنی پاراستن و چاك كردنی ژینگە.

6- ئەنجومەنی پارێزگا: ئەنجومەنی پاراستن و چاك كردنی ژینگە لە پارێزگادا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا, تکایە ماددەی دووەم.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

ئامانجی وەزارەت پارێزەریە لە ژینگە بە ڕێگای پاراستنی تەندروستی گشتی و دەرامەتی سرووشتی و جۆراو جۆر کردنی زیندنەوەر بە جۆرێك گەشە کردنی بەردەوام زامن بکات و لەو بوارەشدا هاوکاریی نێو دەوڵەتی و هەرێمایەتی بە دەست بێنێ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية:

تهدف الوزارة الى حماية البيئة بالحفاظ على الصحة العامة والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة وتحقيق التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال.

ئێمە وەکو سەرۆکی لیژنەی یاسایی لەگەڵ دەقی ماددەکەین, زۆر سوپاس.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە گۆڕانێکمان پێشکەش کردووە, بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

ئامانجی وەزارەت ئەوەیە ژینگە چاكتر بكات و لە پیس بوون بیپارێزێت و سنوورێك بۆ بە تەندروستی و زیان پێ گەیاندنی دابنێ و, زەرەر نەگاتە ماددە سروشتییەكان و جۆراو جۆری زیندەوەرەكان بە جۆرێك كە فراژوەكاری بەردەوام زامن بكرێت هاوكاریی نێو دەوڵەتی و هەرێمایەتی وەدیبێنێت.
لەڕاستیدا ئەو باس كردنەی كە لە پرۆژەی وەزارەتدا هاتووە, ئەمە ئەركی وەزارەتی صحەیە دەڵێت (تهدف الوزارة الى حماية البيئة بالحفاظ على الصحة العامة), ئێمە بە عەرەبیەكە دەڵێین (تهدف الوزارة الى حماية البيئة من التلوث والحد من تأثيرات اشد على الصحة العامة), چونكە ئەمە ئەركی وەزارەتی ژینگەیە, ئەی ئەگەر بەو شكلە بمێنێتەوە, ئەوە ئەركی صحەی عامەیە بەڕاستی, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من دەڵێم كاك دكتۆر فوئاد ئەو وشەیەی لەوێ زیادتت كردووە, لێرەش ئیزافە بكەین هەر ئەوەندەیە (تهدف الوزارة الى الحماية وتحسين البيئة بالحفاظ على الصحة العامة من التلوث), ئەوە مەفهومی (تلوث)ی ناوێت, بۆ ئەوەی تێك نەچێت (والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة وتحقيق التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال), یەعنی ئەو وشەیە (وتحسين)ەكە ئیزافە بكرێت, وابزانم غەرەزەكە تەواو دەبێت, كاك محەمەد.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەپێی ئەو شێوازەی كە بۆ وەزارەتەكانی دیكە لەبەرمان گرت, هەمیشە ماددەی دووەم ئامانج بوو, یەعنی دەبێت ماددەی سێ و دووی بكەین بە یەك ئامانجەكانی وەزارەت, ئەوانەی كە لە خوارەوە دایڕژاوە هەموو ئامانجن, یەعنی كارو ئەركی ئەم وەزارەتە بە پێی ئەو شێوازەی كە پێشتر لەبەرمان گرتووە, بەو شێوەیە بوون.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نازانم پێم وایە ماددەی دووەم ئامانجە, ماددەی سێیەم واجیباتە, ئەركەكانە, كاك فەرسەت پێشنیارێكی بەجێی هەیە, ئەگەر تەماشا بكەن كاك شێروان (وتحقيق التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال), ئەوە زەحمەتە بتوانێت ئەوەی بكات (والمساهمة والاستفادة من التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال), (والاستفادة) باشترە, چونكە ئێمە وا دادەنێین خەڵكی تر لە دەوڵەتی تر پێشكەوتوون لەو وەزارەتەدا, هاوكار بن لەگەڵ وەزارەت بۆ چاك كردنی ژینگە لە كوردستان, كاك جەمال.

بەڕێز جمال یوسف بۆتانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەنیسبەت ئامانجی وەزارەت, ئەگەر ئیزافەیەك بكرێت بە رەئی من خراپ نییە, یاخود وەكو تەوزیحێك, ئامانجی وەزارەت پاراستن و چاك كردنی ژینگەیە (زەوی و ئاو و هەوا), چونكە مەسەلەی هەرێمایەتی ئاو كێشەیەكە بۆ تەلەوس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کە وتت ژینگە، یەعنی ئاو و هەوا هەمووی دەگرێتەوە، بیئە یەعنی ئاو و هەواو زەوی و ئاسمان و هەمووی دەگرێتەوە، وشەکە زۆر شاملە، بەڵێ.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سەبارەت بە زیاد کردنی حیمایەتی تەلەوس، ئەو تەلەوسە بە زیاد دەزانم، چونکە کە ئێمە پاراستنی ژینگە دەکەین لە تەلەوس نییە، جاری وا هەیە ژینگەکە خۆی پاکە، دەبێت بپارێزرێت، پاراستنی زیندەوەران و حەیوانات و باڵندەو دارو درەخت و، ئەوە مەرج نییە پیس بوونی ژینگە بێت، لەبەر ئەوە تەلەوسی ناوێت ماددەی دووەم هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە، بەنیسبەت تەحقیقی تەعاونی دەولیەکەش لە کوردیەکەش وا هاتووە (دەستەبەر کردنی هاوکاریی نێودەوڵەتی)، یەعنی مەبەستمان ئەوەی بەگشتی بتوانین ژینگە شتێکی عالەمییە بەڕاستی و، پێویستی بە هاوکاری وڵاتانی دەرەوەی هەیە، بۆ ئەوەی چی بۆ خۆیان کردووە، بۆ ئێمەش بکرێت، بەو مەبەستە نووسیمانە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی ئێستا ماددەی دووەم بە هی رەئی جەنابی وەزیرەوە بە عەرەبیەکەی وای لێ دێتن (تهدف الوزارة الى حماية وتحسين البيئة بالحفاظ على الصحة العامة والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة والاستفادة من التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال)، ئەگەر لیژنەی قانونی و لیژنەی تەندروستیش ئیکتیفا بەوە دەکەن، دەیخەمە دەنگدانەوە، ئەگەر مولاحەزەتان نییە، کاك دکتۆر فوئاد فەرموو.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر بەو شێوە تەعبیرە بمێنێتەوە (تهدف الوزارة الى حماية البيئة وتحسينها بالحفاظ على الصحة العامة)، ئا ئەم فەقەرەیە تا ئێرە ئەرکی وەزارەتی صحەیە، بەڵام ئێستا ئێمە وا بیگۆڕین بەم شێوەیە (تهدف الوزارة الى حماية البيئة وتحسينها من التلوث والحد من تأثيرات على الصحة العامة)، ئەمە ئەرکی وەزارەتی ژینگەیە بۆ پارێزگاری کردنی تەندروستی گشتی، لێرە لیژنەی تەندروستی گشتی بە حیمایەی بیئە و بە چاك کردنی تەئمین دەکەین، ئەوە ئەرکی ژینگەیە لێرە، بەڵام بەو شێوەیەی کە گوتراوە بەڕاستی ئەوە ئەرکی وەزارەتی تەندروستییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیجازە هەبێتن، بەلای من ئەو جوملەیە خراپ نییە (والحد من تأثيراتها السلبية)، ئەگەر ئەوەی نەنووسین وا نییە، جانبی ئیجابی ئۆکسجینیشی تێدایە (والحد من تاثيراتها السلبية على الصحة العامة)، بەڵێ.

بەڕێز سردار صباح بوزو هركی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پاراستنی تەندروستی گشتی تەنها ئەركی وەزارەتی تەندروستی نییە, بەڵكو ئەوە یەكێكە لە ئامانجە سەرەكیەكانی وەزارەتی ژینگە لە زۆربەی قەوانینی دنیا ئەو ئامانجەی تێدایە هی وەزارەتی ژینگە, لە هەندێكیشیان ئیزافەی وشەی رەفاهیش دەكات, نەك هەر تەندروستی گشتی و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم وایە یەكێك لە ئەركەكانی وەزارەتی ژینگە ئەوەیە, كە حەددێك دانێت بۆ بەكار هێنانی مولەوەسیش و سەرچاوەكانیشی, بۆ نموونە لە رۆژی نەورۆز بە هەزاران تایە دەسووتێندرێن, یەعنی حەددێكی بۆ مەوادە مولەوسەكان و سەرچاوەكانیش دابنرێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو بەڕێزانەی كە قسە دەكەن, ئەگەر ناوی نەڵێت, دوایێ لە پرۆتۆكۆلەكان ناوی دەرناچێت, فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم وایە ئامانجی وەزارەت ئەمە شتێكی تازەیە لە وەزارەتدا هاتۆتە پێش, ئامانج یەكێكە لەو پەیڕەوانەی كە لە نیزامی رێكخراو و شەریكاتدا باس لە ئامانج و ئەهدافەكانی دەكرێت, ئەم یاسایەش ئەسبابی موجیبەی نییە, لەبەر ئەوەی لە ماددە سێ باسی ئەرك و فەرمانەكانی باس لە ئیشو كارەكانی وەزارەت هاتووە, ئەوە یەكێكە لە ئەهدافەكانی وەزارەت كە ئیشی بۆ دەكات, من پێم وایە ئەو ئامانجە بخرێتە ئەسبابی موجیبەكەوەو باسی لەسەر بكرێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز فخریە مصطفی محمد علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پرسیارەكەم ئاراستەی وەزیرە, داوا دەكەم بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری فێر كردن و خوێندنی باڵا بەشێك لە كۆلیژی هەندەسە بەناوی (هندسة البیئة), ئەگەر پێی باش بێت بكرێتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی, من پێم وایە ئەگەر ئەو صیغەیە بخوێننەوە, بزانن من بۆتان دەخوێمەوەو كاك فوئاد و كاك شێروان, موناقەشەیەكی زۆریان كرد بە حەقیقەت دەتوانین ئیجماعەكەی

لەسەر بکەین (تهدف الوزارة الى حماية وتحسين البيئة بالحفاظ عليها والحد من تأثيراتها على الصحة العامة والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة والاستفادة من التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال), کاك دارا موافیقی لەسەر ئەو صیغەیەی باسم کرد.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە ژینگە خۆی تەئسیراتی سلبی نییە, تەئسیراتی سلبی لە جموجۆلی نەشاتی مرۆڤەوە دروست دەبێت, کار و کارخانەی هەموو ئەوانەی کە هەنە, مرۆڤ خۆی پیس کەری ژینگەیە, نەك ژینگە خۆی پیس بێت و تەئسیراتی سلبی هەبێت وشتێکی علمیشە تەبعەن, دوایێ تەندروستی گشتی ئەرکی هەموو وەزارەتێکە, نەك هەر وەزارەتی تەندروستی, بەڵکو بەتایبەتی وەزارەتی ئێمە, ئەگەر ئەرکی ئێمە پاراستنی ئاو و هەواو خاك بێت, ئیتر تەندروستی گشتی چیە لەوە زیاتر, لەبەر ئەوە دەبێت لە جێگای خۆی بمێنێتەوە, بەلاّم تەنها وشەی تەحسینی بۆ زیاد بکرێت, شتێکی خراپ نییە, باشە باشتری دەکات و دەوڵەمەندی دەکات, جگە لەوە ئەگەر وەکو خۆی بمێنێتەوە هیچ ئشکالێکی نییە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەسڵی ماددەکە خۆی هیچ عەیبێکی نییە, لەگەڵ رای وەزیر دام, ئەگەر تەحسینی حیمایەی بیئەی لەگەڵ زیاد بکرێت, ئەوەندە درێژ کردنەوەی ناوێت و ماددەیەکی کورتە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرەدا هیچ باس لە ئاسار نەکراوە, چونکە ئاسار و مومحافەزە کردنی ئاسار و, ئیتیفاقیات کردن لەگەڵ یونیسکۆ بۆ چاك کردنی ئاسار و وەکو مەحمیات لە ئیشی وەزارەتی بیئەیە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو ماددەیە لە جێی خۆی هاتووە بەڕاستی لەڕووی ناوەڕۆکی ماددەکەوە زەروورە هەبێت, بەلاّم شوێنەکەی پێم وایە گونجاو نییە, من پێم وایە پشتگیری رەئیەکەی ئەو بەڕێزە دەکەم, کە پێش من وتی بەڕاستی

ئەوە لە جێی ئەسباب موجەبەیە, ئەگەر بکرێت تەفسیلاتێکی بدرێتێ, ئەوە چارەسەری ئەو هەموو ئیشکالاتانەش بکرێت باشە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە پێشنیارێك جەنابی وەزیر ئەو ماددەیە هەمووی ئیلغا بکرێت و بخرێتە ناو ئەسبابی موجەبەکەوە, باشە دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ ئیلغا کرا, تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

وەزارەت ئەم ئەرك و فەرمانانەی خوارەوە پیادە دەکات:

1-پێشنیاز کردنی سیاسەتی گشتی بۆ پاراستنی ژینگە لە پیس بوون و کاری چاکتر کردنی چۆنایەتیی ژینگە و خستنەڕووی بەردەم ئەنجومەنی وەزیران بۆ پەسند کردن.

2- دەرچواندنی ڕێنمایە تایبەتیەکان بە دیار کەرو بەند و بەستە (ضوابط) پیسکەرەکانی ژینگەو چاودێری کردنی دروستی جێبەجێ کردنیان.

3- پلاندانانی ساڵانە و مام ناوەند دوور خایەن بۆ پاراستن و چاکتر کردنی ژینگە.

4- هاوکاری و هاوئاهەنگی لە نێوان وەزارەتەکان و ئەو لایەنانەشدا کە خەمخۆری پاراستنی ژینگەن.

5- پێشنیاز کردنی چوونە پاڵی هەرێم بۆ ڕێکەوتننامەو پەیماننامە پرۆتۆکۆلە هەرێمایەتی و نێودەوڵەتیەکان کە پەیوەستن بە ژینگەوە, وێرای بەدواداچوونی و جێبەجێ کردنیان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە.

6- بەدواداچوونی ساغڵەمی ژینگە لە ڕێگای ئەنجامدانی پشکنین و نوڕین سەبارەت بە پیسکەرەکانی ژینگەو ئەو هۆکارانەی کاریگەرن بەسەر ساغڵەمی ژینگەدا بە هاوئاهەنگی لەگەڵ وەزراەتەکان و لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە.

7- ئەنجامدانی روپێویە ژینگەییەکان بە هاوئاهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە.

8- لابردن و چارەسەر کردنی ئاسەواری چەکی کیمیایی و, بەهاوکاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە بۆ پاککردنەوەی کێلگەکانی مین و پاشماوەی چەك و جبەخانە, کە بوونەتە هۆی پیس بوونی ژینگە.

9- ئامادە کردن و بڵاو کردنەوەو هاندانی توێژینەوەو لێکۆڵینەوەی تایبەت بە پاراستن و چاکتر کردنی ژینگە.

10- هەماهەنگی و هاوکاری لەگەڵ دەزگاکانی وەزارەتی فێر کردنی باڵاو توێژینەوەی زانستی و لەگەڵ وەزارەتەکانی دیکەدا, بۆ دانانی توێژینەوەو لێکۆڵینەوە گەلی ژینگەیی و داهێنانی ناوەندی بۆ توێژینەوەی ژینگەیی لە وەزارەتەکەدا.

11- كار بۆ بلاّو كردنەوەی وشیاری و فەرهەنگی ژینگەیی و وەگەرخستنی رۆڵی كۆمەڵگای مەدەنی بكات لەم بوارەدا, وێرای بۆنیادنانی توانستەكانی مرۆڤ لە رێگەی بەرپا كردنی كۆڕ و خولی راهێنانی تایبەت بە پاراستنی ژینگەو هاندانیان.

12- لێكۆڵینەوەی راپۆرتەكان بۆ هەڵسەنگاندنی ئاسەواری ژینگەیی, كە لایەنە بەرپرسەكان پێشكەشیان دەكەن لەمەر ئەو پرۆژانەی كە دادەمەزرێن و ئەوانەی ئێستا دامەزراون بۆ ئیقرار كردنیان, یان رەتكردنەوەیان لە ماوەی سی رۆژدا لەو رۆژەوەی كە پێشكەش بە وەزارەت دەكرێن.

13- كار كردن بۆ پاراستنی سروشت و دروست كردنی پاوانگەی سروشتی بە هاوئاهەنگی لەگەڵ وەزارەتەكان و لایەنە پەیوەندیدارەكانەوە.

14- گرتنە بەری شێوازی پێویست بۆ مرۆڤ و پاراستنی ژینگە لە تیشكاوەری زیان بەخش و ئالودەگی ژینگەیی.

15- پشت بەستن بە نووسینگەو تاقیگەو لایەنە راوێژكاریەكان بۆ ئامادە كردنی راپۆرتەكانی خەملاّندنی كاریگەری ژینگەیی و ئەنجامدانی لێكۆڵینەوەو شیكاری و پێوانەكان لە بوارەكانی پاراستنی ژینگە بەپێی ئەو مەرجانەی وەزارەت دیاریان دەكات و ئەمەش بە رێنمایی دەردەچێت.

16- دانانی بنەماگەلی ساغڵەم بۆ چارەسەر كردنی پاشماوەو زبڵ و خاشاك و كەرەستەی زیانبەخش و ترسناك.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بە رەئی من بە كوردیەكە بەسە, موقتەرەحەكەتان بە عەرەبی بخوێنەوە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

فيما يتعلق بالمادة الثالثة من المشروع تقترح اللجنة وتوصي بما يلي:

1- تبديل التسلسلات الرقمية الى التسلسلات الكتابية.

2- تبديل كلمة(تعرض) من الفقرة(1) بـ كلمة(عرضها).

3- دمج الفقرتين 2 و 6 لأنهما قريبتان من الأهداف الواردة فيهما وتقرأ الفقرتان تحت تسلسل الفقرة(ثانياً) كالآتي:(متابعة سلامة البيئة من خلال إجراء الفحوصات المتعلقة بالملوثات البيئية والعوامل المؤثرة في سلامة البيئة بالتنسيق مع الوزارات والجهات المعنية وإصدار التعليمات الخاصة بالمحددات والضوابط للملوثات البيئية ومراقبة سلامة تنفيذها).

4- حذف كلمة الاقتراح من الفقرة (5)وإحلال جملة (العمل على) محلها.

5- إضافة كلمة (والمواد)إلى ما بعد كلمة (من الأسلحة والعتاد) في الفقرة(8)منها.

6- صياغة الفقرة (9) كالآتي(تشجيع إعداد ونشر الدراسات والبحوث الخاصة بحماية وتحسين البيئة).

7- جعل صياغة الفقرة(10)كالآتي: (التنسيق والتعاون مع مؤسسات وزارة التعليم العالي والبحث العلمي بخصوص الدراسات والبحوث البيئية واستحداث مركز البحوث البيئية).

8- حذف جملة ثلاثين يوماً)من الفقرة(12)وإحلال (مدة مناسبة) محلها.

9- إضافة كلمة (وجماليتها) إلى ما بعد كلمة (حماية الطبيعة) من الفقرة(13)منها.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دكتۆر فوئاد فەرموو.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثالثة: نقترح اضافة فقرة اخرى اليها بالتسلسل (17) كالاتي:

17- متابعة الاستخدامات القائمة والمقترح الموارد الطبيعية وترشيدها ضمن سياسة الاقليم بما يحقق عدم الاضرار بالبيئة بالتنسيق مع الجهات المعنية.

ونقترح اضافة مايلي الى الفقرة العاشرة (خصوصا في المناطق التي تعرض للقصف بالمواد الكمياوية).

ونقترح اضافة مايلي الى الفقرة الثالثة عشرة من المادة الثالثة (وتنسيق مع الدوائر التخطيطية, او وزارة التخطيط بدلا من الوزارات والجهات المعنية).

ونقترح اضافة الفقرتين الآتيتين (المراقبة والاشراف على المؤسسات والمشاريع الحكومية والقطاع الخاص للتأكد من تقيدها بالمواصفات القياسية والمعايير والقواعد الفنية المعتمدة, وادراج المادة حماية وتحسين البيئية في جميع مناهج المراحل الدراسية.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

یەعنی ماددەكان, خاڵەكان زۆرن, ئەگەر جەنابی وەزیر لەسەر ئەو موقتەرەحەی لیژنەی قانونی ئیعتیرازی نییە, من موقتەرەحێكم هەیە, بۆ ئەوەی بە ئاسانی بچینە سەر هینەكە.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە رەئیەی لیژنەی یاسایی دەكەم, بەلاَم لە خاڵی دەیەمدا شتێك لا بردراوە, پێم وایە دەبێت ئیزافە بكرێتەوە (التنسيق والتعاون مع مؤسسات وزارة التعليم العالي والبحث العلمي والوزارات الاخرى بخصوص الدراسات والتعاون والبحوث البيئية واستحداث مركز البحوث البيئية في الوزارة), ئەمەیان لابردووە (الوزارات الاخرى) لەسەر ئەساسی ئەوەی بحوسی بیئی تەنها وەزارەتی خوێندنی بالاَ هەیە, بەلاَم من پێم وایە دەبێت (الوزارات الاخرى) ئیزافە بكرێتەوە, وەكو خۆی یەعنی چۆن هاتووە, لەبەر ئەوەی وەزارەتی تر هەیە بحوسی بیئی هەیە, وەزارەتی تەندروستی هەیە, وەزارەتی دەرامەتی ئاو و سامانی سروشتییە, وەزارەتی كشتوكاڵە كە ئێمە سوودی لێ وەردەگرین, بۆیە ئەگەر (الوزارات الاخرى) ئیزافە بكرێتەوە وەكو خۆی لێ بێتەوە باشترە, باقی تری لە خاڵەكان هەمووی پشتیوانی لێ دەكەم, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارەی وەزارەتی تەندروستی قەبولە, كاك دكتۆر فوئاد.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەو فەقەرانە راستە باس كراون, بەلاَم ئەم فەقەرانەی كە ئێمە پێشنیارمان كردووە, لەڕاستیدا بە دیقەت باس نەكراون, حەز دەكەی بە كوردیەكە بۆت بخوێنمەوە, یان بە عەرەبیەكەی, دەڵێت ئەو فەقەرەی كەوا ئێمە پێشنیار دەكەین ئیزافە بكرێت (متابعة الاستخدامات القائمة والمقترحة للموارد الطبيعية وترشيدها ضمن سياسة الاقليم بما يحقق عدم الاضرار بالبيئة بالتنسيق مع الجهات المعنية), یەعنی ئەو پرۆژانەی كە كراون و ئێستا پێشنیار دەكرێن سەرپەرشتی بكرێن بەشێوەیەك كەوا زەرەر بە بیئە نەگەیەنێت, من تەماشای فەقەرەكانم كردووە بە نەص شتێكی وا نەهاتووە, بۆ ئەوەی ئەم ئەركەی وەزارەت دیاری بكات.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

باشە كاك دكتۆر فوئاد, ئەو شەشەم و حەوتەمە ئەوە ناگرێتەوە.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من باسی پرۆژەكان دەكەم.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

خاڵی دوازدە باسی پرۆژەكانە (دراسة تقارير تقدير الاثر البيئي التي تقدمها الجهات المسؤولة عن المشاريع التي تقام والقائمة حاليا واقرارها او رفضها خلال ثلاثين يوما من تاريخ تقديمها للوزارة), ئەوە ئەوانەی مودیریەتەكانی وەزارەتە, ئەركەكانی سەرۆك و وەزیرە پرۆژەیەكە دەتوانین چارەسەر بكرێت, ئەوە لێرە مەبەستمان لە دیراسە كردن ئەوەیە هەموو ئەو پرۆژانەی كە هەن و لەمەودوا دەبێت, كە یەكێك لە كارەكانی وەزارەتە كە ئیشی بۆ دەكات تەقدیری ئەسەری بیئی بۆ دەكرێت, ئێمە لە خاڵی دوازدە ئیشارەتمان پێداوە, هەتا مودەشمان دیاری كردووە, دوایی لەسەر داوای لیژنەی یاسایی پێمان باش بوو مودەكە لا ببرێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو كاكە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هەر لەسەر ئەو پێشنیازەی ئێوە كردتان خاڵەكان زۆرن, من پێم وایە خاڵی نۆیەم و دەیەم دەتوانین بكەین بە یەك (ئامادە كردن و بلاَو كردنەوەو هاندان بە هاوكاری خوێندنی بالاَو توێژینەوەی زانستی بۆ

تویێژینەوەو لێكۆڵینەوەی .... الخ), یەعنی ئەوە لە خاڵی دەیەم تەنها وەزارەتی فێركردن و خوێندنی باڵای بۆ زیاد كردووە, نەوەكو هەر هەمان شتە تویێژینەوەو لێكۆڵینەوەیە, ئەگینا دەتوانین (ئامادە كردن و بلاّو كردنەوەو هاندان بە هاوكاری خوێندنی باڵاو تویێژینەوەی زانستی بۆ تویێژینەوەو لێكۆڵینەوەی .... الخ) هەردووكیان بكەین بە یەك.

2- قەناعەتی من خاڵی دوازدە زیادە, یەعنی لەوناو نیزامی وەزارەتدا هەیە, ئەوە راپۆرتێكە, موناقەشەیەكە, ئەوە هەموو لە ناو جەلسات موناقەشە دەكرێت, بە وەرگرتنی, یان بە وەرنەگرتنی.

3- خاڵی چواردەو پانزدەش هەر دەتوانین بیانكەین بە یەك (گرتنە بەری شێوازی پێویست بۆ مرۆڤ و پاراستنی ژینگە لە تیشكاوەری زیان بەخش و ئالودەگی ژینگەیی و بە پشت بەستن بە نووسینگەو تاقیگەو تەكنەلۆژیا) ئەوە وشەیەكی تری بۆ زیاد بكرێت, ئەوە ماددەی چواردەش زیادە, بەلاّم سێ خاڵی ترم هەیە, یەعنی وەكو پێشنیارێك لێرە دەكەم زۆر گرنگیشە:

یەكەم/ لە دنیا تەسروف بی و نیفایات, كە كاتی تۆ عیلاقاتت لەگەڵ دەوڵەت دەبێت نیفایات و شت روون دەكەنەوە ولاّت, بەتایبەتی ئەو ولاّتانەی كە تازە گەشە دەكەن دەوڵەتانی گەورەن و نیفایاتی زەری و ئەوانە دەبێت ئەم وەزارەتە لە ئامانجی خۆی دابنێت دژ بێت بە دروست بوونی هێنانی هەر جۆرێك لە نیفایات كە ئەو ولاّتانە لە دەروبەری شار هەنە (النفايات الخطرة), (تصرف المواد والنفايات الخطيرة).

دووەم/ ئەو سەروەتەی كە لەم ولاّتەدا هەیە, دەبێت ئاگاداری تەجاریب بین, هەندێ جار تەجاریبی ناوخۆیی دەبێتە شێواندن, دەبێت هەم وەزارەتی ژینگە چاودێریەكی هەبێت بەسەر ئەو ئەزموونانە, یان ئەو تاقیگانەی كە لە باری مەواد دا هەیە.

سێیەم/ ئاڵوگۆڕ كردنی ئەو ماددە ترسناكانەی كە دەكرێن, مەوادی كیمیاوی, مەسەلەن لە ولاّتی ئێمە دەبینین لە عێراقدا هەیە مەواد هەیە بۆ مێشك و شتن, دوایێ دەردەچێت خەڵكی پێ دەكوژن, هێنانی مەوادەكە لە ئەسڵدا خۆی دروستە, یەعنی قانونییە, بەلاّم ئەمانە دەستكارییەكی دەكەن, یان مەسەلەن شتێكی دەكەن, دەبێت ئەو ماددە ترسناكانە كە لە ولاّتدا هەیە لە رووی قانونییەوە مەسموحە, دەبێت وەزارەت زۆر وردكاری لەسەر ئەم مەوزوعە بكات و ئاگای لێ بێت, ئەوە یان بەكارهێنانی غەڵەتی لێ نەكرێت, یان وەكو بڵێی جارێكی دیكە صیاغەیەكی نوێ نەكرێتەوە لەناویدا, هەروەكو وتم ماددەی بۆ لەناو بردنی مێش, دوایی دەستكارییەكی دەكەن, یان موتوربەی دەكەن لە شتێكی تر و شتی گەورەتری پێ دەكەن, بە قەناعەتی من ئەو سێ خاڵە گرنگە وەزارەت لە ئامانجەكانی خۆیدابرپێژێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز خضر سليمان خليل:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئیش بەلكو ئەڤ وەزارەتە لە كوردستانێ و, هێشتا پیسیا ژینگێ نەگەیشتا مەترسی و كیچا دەوڵەتا ئەجنەبی و پیشەسازی هەی و, لبەر دروشما هەی بە عەرەبی دەخوێنمەوە (الوقاية خير من العلاج), یەعنی

خۆپاراستن چاكترە لە چارەسەر كردن, بينيم خاڵە يازدەدا راسپاردەيەك لەلای وەزارەتا ژينگەیٚ بۆ وەزارەتا پەروەردیٚ هەبت كو قۆناغە سەرەتايی دابنێت بەلای كەم, هەندەك بابەت هەبن بۆ پتر هشيار كردنە قوتابيان و خوێندكاران بۆ پاراستنا ژينگەهیٚ, چونكە ماڵێك نييە قوتابيەك, دوو قوتابی نەبێت, ئەگەر هەر ماڵێك يەك دووەك لە كچكاتی بێنە راسپاردن و ژينگە بپارێزن, بێگومان ئەو دیٚ ماڵیٚ خۆشی رادەسپریٚ, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سیٚ خاڵم هەيە:

يەكەميان: لەبەر ئەوەی وەزارەتی ژينگە پاراستنی ژينگە مانای پاراستنی ژيانە, پێم باشە دەسەلاٚت بدرێتە وەزير سزا فەرز بكات لەسەر ئەو كەسانەی هەر كارێك ئەنجام دەدەن دەبێتە هۆی پيس بوونی ژينگە, يەعنی غەرامەيەك لەسەريان فەرز بكرێت.

دووەم: دانانی سندووقێك بەناوی سندووقی پاراستنی ژينگە, ئەو سندوقە تەمويلەكەی لە تەبەروعات بێت لەگەڵ ئەو غەرامانە, بۆ ئەوەی زياتر وەزارەتەكە بە كارەكانی خۆی هەڵبستێت.

سێيەم: وەزارەت تەعەهودێك لەو كەسانە وەربگرێت, كەسی ئاسايی, ياخود كەسی مەدەنی يەعنی مەعنەوی لە كاتی بەكارهێنانی هەر ئامێرێك, ياخود هەر پرۆژەيەك دەكەن پابەند بن بەو پێوەرە دەوريانە بۆ پاراستنی ژينگە, ياخود تەعەهودێكيان لیٚ وەربگرێت, زەمانێك بۆ ئەوەی كە كارەكەيان كەوا كاريگەری سلبی نابێت بۆ سەر ژينگە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز ڤيان احمد خضر پاشا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سیٚ چوار پێشنيارم هەيە بۆ جەنابی وەزير:

يەكێكيان ئەوەيە كەوا ژينگە بچێتە هەموو شار و گوند و ئەوانە بەشێوەی رێكخراوەكان, تاكو بچێتە ناو هەموو توێژو چينەكان, ئەمە يەك.

دووش/ ئەمەی كەوا مامۆستا پير خدر گوتی دانيشتن لەنێوان وەزارەتی ژينگە و وەزارەتی پەروەردە بكرێت, بۆ ئەوەی بخرێتە بەرنامە و مەنهەجی خوێندن هەر لە سەرەتاييەوە, تاكو هەستەكە دروست ببێت, چونكە من يەك شتم هەيە لەبارەی هەستكردن پاراستنی ژينگە پەيوەستە بە هەست, هەست كردن بە مەسئووليەتەكەت ئينجا دەبێتە ئەرك, چونكە هەر تاكێك لە ئێمە رقابەيەكی ويژدانی بۆ خۆمان دروست بكەين, تاوەكو پاراستنی ژينگە بە ئەركی خۆمان بزانين, پاشان ببێتە ئەرك.

پێشنیارێکی تریشم هەیە هەر بەنیسبەت ئەو خاڵانەی لێرە هەنە, بەنیسبەت لێکۆڵینەوەی مەیدانی بکرێت بەشێوەی زانستی و ئەکادیمی, ئەوەش سەنتەری توێژینەوە دروست بکرێت, بەڵام دووبارە هەماهەنگی بکرێت لەنێوان وەزارەتی ژینگەو وەزارەتی خوێندنی باڵا لەگەڵ زانکۆ.

خاڵێکی تریشم هەیە بەنیسبەت پیس بوونی ژینگە, کەوا ئێستا ئێمە هەموومان دەبینین لە ماڵ و کۆڵانەکانی خۆمان واتا زبڵ بووتە کێشەیەکی سەرەکی, بەتایبەتی ئەو فەترەیەی کە دەبینین سەیارەکانی زبڵ زۆر کەم دێت, بەڵام زبڵیش کە کۆ دەکرێتەوە, دەبێتە سەرچاوەیەکی پیس بوونی ژینگەو سەرچاوەیەکی نەخۆشی, کەوا دووبارە هەماهەنگی بکرێت لەنێوان وەزارەتی ژینگەو وەزارەتی تەندروستی, ئەوەش بۆ ئەوەی یەعنی وەکو وڵاتی جیهان زبڵ وای لێ بکرێت, هەم لە مەترسیەکە رزگارمان بێت, هەم ئیستیفادەی لێ بکرێت بکرێتە بەشێوەی وزە, یان پەینی لێ دروست بکرێت.

خاڵێکی تریش پیس بوونی ژینگە سەرچاوەکەشی کەوا ئێستا ئێمە لە هەولێر هەموومان دەناڵێنین بوونی ئەو مۆلیدەکان, کەوا ئاو و هەواکانیان هەموو لێ پیس کردینە, دیسان تەنسیقێك لەنێوان وەزارەتی ژینگە و وەزارەتی کارەبا بکرێت, کەواتە دەبێت وەزارەتی ژینگە تەنسیق بکاتن لەگەڵ هەموو وەزارەتەکانی تر, بۆ ئەوەی شتێکی باش بینە کایەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت فەقەرەی سیازدە کە باس لە (العمل على حماية الطبيعة وانشاء المحميات الطبيعية) دەکات, من پێم وایە لەگەڵ ئەو فەقەرەی بێت, بۆ ئەوەی تەکمیلە بێت زیاتر, باس لە راوکردنی بە پەلەوەر و گیانلەبەرە تەبیعییەکانیش لەگەڵ بکرێت, چونکە ئەوانیش بەشێکن لە ژینگە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك رەشاد.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە راپۆرتمان هەبوو هی لیژنەی شارەوانی, بەڵام زۆری چارەسەر کراوە, تەنیا دوو سێ فەقەرەی گرنگ ماون, لەوانە موداخەلەمان دەبێت, یەك لەوانە لە ماددەی سێ, کە ئێستا ماددە دووە لە فەقەرەی پازدە پێشنیار دەکەین ئەو عیبارەیە ئیزافە بکرێت لە کۆتاییەکەی (عن طريق وسائل الاعلام والتوجيه المدرسي) لەسەر رستەکەی کە هاتووە, ئەوە ئیزافە بکرێت, دوایێ تەسەلسولی (17) ئیزافە بکرێت (17- الزام وزارة البلديات لتخصيص مساحات خضراء ضمن التصميم الاساسي عند قيامها فرز الاراضي للاحياء السكنية والتجارية بالاضافة الى الخدمات الصحية الاخرى), سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تۆ بتگوتبایە راپۆرتم هەیە, سێ موداخەلەت کردووە, ئەوە چوارەم بوو, یەعنی وەکو راپۆرتەکەی بخوێنیەوە وا بوو, فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش پیشتیوانی دەکەم کە خاڵی دوازدە نەمێنێت, چونکە ئەوە لە پەیڕەوی ناوخۆی وەزارەتەوە جێی بکرێتەوە, لە خاڵی چوارەمیش (هاوکاری و هاوئاهەنگی لە نێوان وەزارەتەکان) پێم باشە لە دوای ئەوە زیاد بکرێت (ئەو لایەنە دەرەکی و ناوخۆیانەی کە خەمخۆی پاراستنی ژینگەن), یەعنی لایەنی ناوخۆیی و دەرەکی بۆ زیاد بکرێتن, چونکە هەندێ جار لەگەڵ ناوخۆ و, هەندێك جاریش لەگەڵ دەرەوە زیاد بکرێت. کوردیەکەش هەرچەندە لیژنەی قانونی تەرجومەیان نەکردووە, وەکو خۆیان باس دەکەن, بەلاَم (ساغڵەمی) تورکیان بۆ خستینە ناوێ, بۆ ئەوەی جارێکی تر بە عەرەبی رازی بین و, پێویستی بە دەستکاری کردنەوە هەیە, لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەردوو بڕگەی سێ و دوو لە ماددەی دووەم, چونکە ماددەی سێیەم بوو بە ماددەی دووەم هاوشێوەیەکی تەواوی یەکن و یەك ماناش دەدەن, من پێم وایە بکرێتە یەك بڕگە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەفزلیەتی قسە کردن بۆ کەسانەیە کە قسەیان نەکردووە, دکتۆر نوری فەرموو.

بەڕێز د. نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە بەشی زۆری شارو شارۆچکە و دێهاتەکانی کوردستاندا ئاوەڕۆمان نییە, یەکێك لە سەرچاوە گرنگەکانی پیس بوونی ژینگە بەداخەوە ئەو وشەیە بەکار دەهێنم ئەو چلکاوانەی کەوا لە هەموو شوێنێك دەبینین لە شارەکان, پێش شارۆچکە و دێهات, پێویستە یەکێك لە ئەرکە سەرەکییەکانی ئەو وەزارەتە ئەوە بێت بە هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەتەکانی دیکەی پەیوەندیدارە, بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشە گەورەیە, کە سەرچاوەی پیس بوونی ژینگەیە لە هەموو شارو شارۆچکەکانی کوردستاندا, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بە حەقیقەت تێبینیەکم هەیە, لەناو صیغەکان و باسەکاندا باسی پاك و خاوێنی دەکرێت, بەلاَم حەز دەکەم ئەگەر ئیمکان بێت بە دیتێل بچینە سەر مەوزوعی سەیارە, سەیارە ئەمڕۆ لە کۆمەڵگای مەدەنی لە هەموو شوێنێك بۆ پاراستنی ژینگە دامودەزگایەکی تایبەتی هەیە, دەبێت راپۆرتێکی تایبەتی هەبێت, بۆ تازە کردنەوەی سەنەوی سەیارە, هەموو دوو ساڵ جارێك, چ لە ویلایەتە یەکگرتووەکان, چ لە ئەوروپا هەریەکیان سیستەمێکی تایبەتیان هەیە, دەبێت سەیارە بچێت چەك بکات بە ئسلوبێکی تایبەتی کۆمپیوتەری, یەعنی بتوانێت ئەوە بسەلمێنێت, کە ئەم سەیارەیە مەکینەکەی هەمووی ئیش دەکات و هیچ موشکیلەیەکی نییە, بۆ دروست کردنی دووکەڵ و هەندێ غازی تر, ئینجا دەتوانێت ئەو سەیارە لێ بخورێت, ئەگەر کارێکی وا بکرێت لەنێوان وەزارەتی ژینگەو وەزارەتی داخیلی, بۆ ئەوەی لە داهاتوودا لە شوێنێکەوە دەست پێ بکەین, چونکە ئەمە یەکێکە لە هەرە موشکیلە گەورەکان, کە ئەمڕۆ کوردستانیشی گرتۆتەوە, چونکە سەیارە یەکجار فراوان بووە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیاری ئەوە دەکەم خاڵی پێنجەم لابدرێت, چونکە سیستەمی ئێمە سیستەمێکی فیدرالیە, نەك کۆنفیدرالی, ئێمە ماق ئەوەمان نییە داخیلی موعاهەدات و ئیتیفاقیاتی نێو دەوڵەتی بین, ئەوە یەك.

دوو/ خاڵی چوارەم پێم وایە هەم صیاغە و هەم ماددەکەش زیادە, صیاغەکەی موەفەق نییە, دەڵێت (التعاون والتنسيق بين الوزارات), دەبێت بگوترێت (مع الوزارات), نەك (بين الوزارات) ئەوە یەك.

ئەگەر ئەو خاڵە لابدرێت, پێم وایە لە خاڵی دەیەم باسی ئەوەی کردووە, کە دەڵێت (التنسيق والتعاون مع مؤسسات وزارة التعليم العالي والبحث العلمي والوزارات الاخرى), تەنها باسی (الجهات) نەکراوە, ئەگەر لێرە تەنیا وشەی (الوزارات والجهات الاخرى) لە خاڵی چوارەم زیاد بکرێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دارا جەنابی وەزیر.

بەڕێز دارا محمد امين (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سوپاسی هەموو ئەو بەڕێزانە دەکەم, کە بابەتەکەی ئێمەیان دەوڵەمەند کرد, ژینگەشیان دەوڵەمەند کرد بە تێبینیەکانیان, ئەو پێشنیازانەی بەڕێزیان کردیان, پێم وایە بەشی زۆری لە قانونی حیمایەی بیئە هەیە, کە دێتە بەردەستی جەنابتان, یەعنی بەشی هەرە زۆری لە قانونەکە باس کراوە, عقوبات و غەرامات

و قەزیەی سەیارات و سالأنە سەنەوی تازە ناکرێتەوە تا فەحصی بیئی بۆ نەکرێت, ئەو مەسائیلانە لەویّ باس دەکرێت پێتان دەگات, دەگەڕێتەوە ئەو بابەتانەی ئێمە لێرە باسمان کردووە, ئێمە مهاممان باس کردووە, هاتووین پوختەیەکمان باس کردووە, کاری ئێمە هوشیار کردنەوەی خەڵکە بەشێوەی جۆراو جۆر, ئیتر دوایی تەنزیم کردنی ئەرکی سەر شانی ئێمەیە لەگەڵ وەزارەتی پەروەردەو بخرێتە ناو مەنهەجی خوێندن و هەموو ئەوانە.

باسی ئەوەمان کردووە لەگەڵ وەزارەتی پەیوەندیدار, ئێمە هەڵدەستین بە پاراستنی ژینگە, لەبەر ئەوەی ئەوەمان نووسیوە وەکو مەهام, ئێمە شتێکی گشتیمان نووسیووە لەناویشی ئەوەش دەگرێتەوە کێشەی زیراب, چی هەیە لەگەڵ وەزارەتی پەیوەندیدار باسی بکەین, بۆیە ئێمە ئەو خالأنەمان وا نووسیووە, دوای دیراسەتێکی زۆر و سوود وەرگرتنیش لە مەهامی وەزارەتی بیئە لە زۆربەی ولأتانی دنیا هێناومانە, ئینجا هاتینە ئەو ئەنجامەو, پێشم وایە شتێکی زیادی تێدا نییە, ئەگەر ئیزافەیەکیش هەبێت, ئەوەی بەڕێزیان وتیان لەناو خاڵەکانی ئێمە جێیان دەبێتەوە, چونکە ئێمە زۆر بە گشتی خاڵەکانمان نووسیووە, بۆیە جارێکی تر دەڵێم داواکانیان زۆربەی لەناو قانونی حیمایەی بیئە جێی دەبێتەوە, کە لە داهاتوودا بێتە بەردەستتان و ئەو کاتە موناقەشەی بکەین, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخمووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من گلەییم هەیە لەو شێوازە ئیدارە کردنەی کۆبوونەوە, من زیاتر لە بیست جار دەستی خۆم بەرز کردەوە بۆ گفتوگۆ, یەعنی بەڕاستی بە هیچ شێوەیەك چاوت هەڵنەبڕییە لای ئێمە, ئەوە خالێك.

دواتر لە هەموو دانیشتنەکانی پێشتر, کە ماددەیەك دەخوێندرایەوە, دەگوترا کێ موناقەشەی هەیە؟ ناوەکان دەنووسرا بەگوێرەی ناوەکان موناقەشەکان دەکرا, پاشان دادەخرا, ئێستا بەڕاستی هەر ئەو شێوازە نەماوە, هەر یەکە لە لای خۆی قسە دەکات و عەدالەتیش نییە لە قسە کردن, خەڵك هەیە دە جار قسە دەکاتن, خەڵکیش هەیە یەك جار مەجالی نەدراوە قسە بکات, نموونە خۆم بیست جار داوام کرد قسە بکەم, مەجالت نەدا قسە بکەم, زۆر سوپاسیتش دەکەم بۆ ئەو عەدالەتە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەشێکی گلەییەکەت قەبولە, ئەویش رەخنەیە لەوەی کەوا شێوەی موناقەشە کردنەکە نووسین بێت, بەلأم من تەسەورم نەدەکرد ئەو هەموو کەسە داوای قسە کردن بکەن, وەکو ماددەکانی تر چوار کەس, یان پێنج کەس قسەی دەکرد, پێویست بە نووسینی نەدەکرد, بەشەکەی تر مەرفوزە, لەبەر ئەوەی ئەوە یەکەمین جار نییە, دەیەمین جارە دەڵێم ئەگەر چاوم لە یەکێك نەبوو کەس مەقصود نییە, نیهائیەن بە موتڵەقیش دەیڵێم و, هیچ مەبەستێکم نییە بڵێم فلان کەس قسە بکەو, فلان کەس قسە مەکە, تەنیا ئەوانەی دوو

جار, یان سێ جار موداخەلەی دەکەن, رەنگە داوا بکەن, سەردار دوو سێ جار موداخەلەی کردووە, ئێستا خستومەتە ئاخیر, چاوم لێت نەبووە, ئەگەرنا هیچ موبەریرێك نییە رێگە نەدەم, قانونەکەش قانونێکی وا نییە بڵێم مەبەستێکم هەبێت, یاخود بە ئیتیجاهێك بیڕۆێنم, ئەو قانونە پابەندە بە هەموومانەوە, من تەسەورم نەدەکرد ئەوەندە موداخەلە هەبێت, من پێم وایە خاڵەکان زۆر دووبارەی تیایە, ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ تەجروبە, ئەو موداخەلانەی کە کراوە لە (80٪)ی لەو خاڵانەدا هاتووە, رستەیەك لەوێ هاتووەو رستەیەك دەچێتە ئەوێ, پێشنیارێك دەچێتە ئەوێ و پێشنیارێکی تازە دێتن دەڵێم لە (80٪)ی, چونکە هەندێکی شتی نوێی تێدا بوو, لەبەر ئەوە من تەسەورم دەکرد, کە موناقەشەکە کەم بخایەنێتن, چوار کەس, یان پێنج کەس قسە بکاتن, بەس لەمەودوا وا دەکەین, کاك سەعد فەرموو.

بەڕێز سعد خالد محمد امین (وەزیری هەرێم):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشنیار دەکەم بۆ لەمەودوا, بۆ ئەوەی ئیستیفادە لە کات بکەین, وەکو جەنابیشت ئیشارەتت پێدا, ئەو لیژنانەی کە پەیوەندیدارن بەو وەزارەتانەی کە پرۆژەکانیان موناقەشە دەکرێت, مولاحەزەکانیان زووتر بدەنە جەنابی وەزیر, بۆ ئەوەی هەم خۆی ئامادە بکات, هەم با بڵێین ئەو تەنسیقەی لەنێوان لیژنەی قانونی و وەزیر هەیە, با بڵێین ئەوان مەسەلەکانیان هەموو براندۆتەوە دێن لێرە عەرزی دەکەن لە پەرلەمان و ئیتر پەسند دەکرێت, یان موناقەشە دەکرێت, ئەوەش یەك لە کێشەکانە, بڕوا دەکەم هەندێك مەوزوع و میحوەر و شت دێتە پێش زیاتر لیژنەکان, یەعنی ئەوەی من مولاحەزە بکەم, جارێکی تریش هەر لەگەڵ بەڕێزتان باسمان کرد, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەی ئیشەکانی ئێمە هین کردووە, خۆی دەبوایە لیژنەکان, هەرچەندە دڵنیام لیژنەی قانونی لەگەڵ وەزیر دانیشتوون, بەلام لیژنەی تەندروستی و لیژنەی شارەوانی پێشتر راپۆرتی خۆیان ئامادە بکەن و لەگەڵ وەزیر یەکلای بکەنەوەو, لەگەڵ یەکتری دانیشن و ئیشەکانیشمان ئاسان دەبوو, لەگەڵ ئەوەشدا ئینشائەڵڵا بۆ پرۆژەکانی تر, کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من ئەوەم پێشنیار کرد, کە لیژنەی ئێمە موشتەرەك دانیشین, کاتی ئەو راپۆرتانە دەنووسرێت, بەلام وەکو پێویست نەکرا, پێم خۆشە لە ئایندە ئەو مەشروعانەی حەوالەی ئەو لیژنانەی تایبەت دەکرێت لەگەڵ لیژنەی یاسا دانیشن بەیەکەوە کۆتایی پێ بێنن باشترە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جا ئەوە مەسئولیەتی هەمووتانە, ئێستا ئەوە من چوار جار رێگەم دا بە تۆ, لەبەر ئەوەی لیژنەی شارەوانییە, دەبوایە بێیت لێرە دانیشت و راپۆرتەکەش حازر بێت و تەوجیهی سەر ئەندامەکانیش کرا بێت, وەزیریش رەئی لەسەر دابێت بە هەماهەنگی پێکەوە بن.

ئێستا ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی، پێم وایە زۆر پێشنیاری ئیجابی تێدا هەیە بەڕاستی، ئەگەر ئەو مولاحەزەتانەی کە دران کاك شێروان، چیتان پێ باشە، هەندێکیان شتی باشی تیایە، رەئیتان بڵێن لەسەری تکایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە بەنیسبەت راپۆرتی خۆمان لەگەڵ جەنابی وەزیر هیچ خیلافێکی وامان نییە، تەنیا لە فەقەرە دە نەبێت، فەقەرە دەش مانعیمان نییە، کە وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئەو گۆڕانکاریەی بەسەردا نەیەت و وەزارەتی ئوخرا بمێنێتەوە، ئەوانی تر هەمووی لەگەڵ بۆچوونەکانی جەنابی وەزیرین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەسەر ئەو فەقەرەیەی کە پێشنیار کرا ئیلغا بکرێتن، گوتیان دەسەلاٌتی هەرێم نییە، فەقەرە پێنج (اقتراح انضمام الاقلیم الی الاتفافیات والمعاهدات والبروتوکولات الاقلیمیة والدولیة المتعلقة بالبیئة ومتابعة تنفیذها مع الجهات المعنیة)، گوتیان لەگەڵ هین ناگونجێت و ئیلغا بکرێت، رەئیت چیە جەنابی وەزیر.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئەو فەقەرەیە بە پێویست دەزانین، چونکە راستە ئێستا لەگەڵ پەرلەمانی عێراقی کێشەیەك هەبێت لەسەر ئەوە، لە سێ وەزارەتەکانی دیکەش هەر پێشتر بووە لەگەڵ کاك بورهانیش ئەوەمان نووسی ئیتیفاقیاتی دەولی، عوقود لەگەڵ دەوڵەتانی تر بە هەمان شێوە، ئێمە ئێستا کار لەسەر ئەوە دەکەین، کە خۆمان راستەوخۆ هەرێمی کوردستان داخیلی ئەو ئیتیفاقیانە بین کە تایبەتە بە ژینگە لە رێگای رێکخرەری کاروباری (un) لە هەرێمی کوردستاندا، خۆشمان هەوڵمان بۆ داوە، ئەمەش یاساکە خۆ بۆ ئەمرۆ نییە، هیواداریین لە ئایندەدا راستەخۆ وەکو هەرێمی کوردستان داخیلی ئەو ئیتیفاقیاتانە بین، بۆ ئەوەی بمێنێت باشترە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی یەعنی دوو شتی جیاواز هەیە لەڕاستیدا، یەکێکیان ئەوەیە هەندێ مەسائیل هەنە پێویست بەوە ناکەن دەوڵەت بێت، دەتوانی بەناوی حزبیش ئیمزا بکەیت، مەسەلەن دژی ئیعدام حەرەکەیەکە سنووری دەوڵەتی بەزاندووە، ئێمە پێشی هەشت نۆ ساڵ پێش ئێستا، وەکو حزبیش پابەند بووین لێرە ئیمزا بکەین، کە دژی ئیعدام بین، دژی ئەلغام، مونەزەمات دێتن لەگەڵ ئەحزابی موعارەزە ئیتیفاق دەکاتن کە ئەلغام دەچێنن، بەلاٌم ئیتیفاقیاتی دوەلی، کە گوتت ئیتیفاقیاتی دوەلی یەعنی لە نێوان دەوڵەتانە، بۆیە دەبێت ئەو وشەیە بە شێوەیەك بێتن ئیحراجمان نەکات و واقیعیش بێت، ئیتیفاقاتی دوەلی یەعنی لە نێوان دەوڵەتی عێراق و ئێمە دەوڵەتێکی فیدراڵین، بەلاٌم ئەگەر بڵێی (الالتزام بالمواثیق والعهود الدولیة التي ابرمت من اجل الحفاظ علی البیئة)، ئەوە دەکرێتن ئەوها، یان ئەگەر صیغەکە بمێنێتەوە بەشێوەیەکی تر

(الالتزام بالاتفاقيات والمعاهدات والبروتوكولات الاقليمية والدولية المتعلقة بالبيئة ومتابعة تنفيذها والمصادقة عليها من قبل الحكومة الاتحادية).

بەڕێز دارا محمد امين (وەزيری ژينگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە مەبەستمان ئەوەيە ئيتيفاقياتی دەولی هەيە, موعاهەدات و پرۆتۆكۆل, ئێمە ئەگەر وەكو ئەندامێك وەربگرين تيايدا, ئيتيفاقياتەكان زياتر تايبەتن بە پاراستنی ژينگە, بۆيە ئەو ئيتيفاقياتانە هيچ مانعمان نييە, وەكو ئيقليمێك داخيل ببين, ئەو ئيتيفاقيەيە سەبارەت بە مەنعی نەفاياتی نەوەوييە, سەبارەت بە پاراستنی هەوايە, سەبارەت بە پاراستنی ئاوە, بۆيە ئەگەر ئێمە ئەم مەجالەممان ببێت, وەكو هەرێميش بتوانين داخيلی ئەو ئيتيفاقيانە ببين, ئێمە وامان باس كردووە, نە خۆمان ئيتيفاقيەكە بكەين, ئيتيفاقيە نێودەوڵەتيەكە بۆ ئێمەش ببين بە ئەندام تيايدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەگەر بە رەغبەت بێتن ئێمە (100٪) لەگەڵتين, لە سەدا مليۆنيش لەگەڵين, خوا دەكات دەبينە دەوڵەتيش لە موستەقبەل, بەلام ئێستا دەبێت پابەند بين بەو دەستوورە, ئەو دەستوورە پێمان دەڵێتن ئيتيفاقياتی دەولی لەلايەن حكومەت حەسرە, دەستوور حەسری كردووە بە حكومەتی ئيتيحادی, لەبەر ئەوە بۆ شتێك بڵێين تەنيا عاتيفيەن نەتوانين جێبەجێی بكەين, كەسيش ئيعتيرافمان پێ ناكاتن, شتێك بڵێين كە بگونجێتن لەگەڵ دەستووری عێراقی دەنگمان بۆ داوە, واقيعی بێتن, كەسيش نەڵێتن ئەوەتان نووسيووەو لەگەڵ دەستووری عێراقی ناگونجێتن خۆتان دەنگتان بۆ داوە, سەغرەيەك دەبێتن بە رەئی من, لەبەر ئەوە ئەگەر وشەی ئيتيفاقياتی دوەلی كە محصولە لەنێوان دوەل دابنرێتن ئيلتيزام بەو ئيتيفاقيانە شتێكی چاكە.

بەڕێز دارا محمد امين (وەزيری ژينگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە ياساكەدا هاتووە (اقتراح انضمام الاقليم),ئێمە نەمان گوتووە, يەعنی ئێمە پێشنيازی ئەوە بكەين ئيقليميش بچێتە ناو ئەوانە, يەعنی ئەگەر پێشنياريش هەر رێگە پێ نەدراوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لە عێراقەدا لەگەڵ كێ قسە بكەيت دەڵێت ئەوەم بۆچييە من نوێنەری تۆم دەوێت, يەكسەر دەڵێ من نوێنەری تۆم لەوێ ئيمزام كردووە, تۆ بۆچی هاتووی ئيمزا بكەيت, يەعنی ئەوە وەزارەت ئيحراج دەكاتن, دەڵێت شتێكت نووسيووە, ناگونجێت لەگەڵ واقيعێك, ئەوە ئەركی منە, ئێستا هەندێك مەهامی موشتەرەك هەيە كێشەمان هەيە, چۆنيەتی دەرهێنانی نەوتی تازە, كە هاوبەشە چ هەلايەك دروست دەكات بە ناحەقە تەبعەن, جا شتێكە بە حەق نووسراوە حەسرە بەوە موهيمەی دەوڵەتی ئيتيحادييە, رەئی ليژنەی قانونی چييە؟ كاك شێروان.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا ئەو ماددەیە زۆر موناقەشەی لەسەر كرا, لە ماددەكانیش تەداخولاتێكی زۆری تێدا بوو, هەرچەندە من دووبارەی دەكەمەوە لە (80٪)ی وارید بوون لەو خاڵانەی كە ئیزافە كرا بوون, دوو سێ شت لە پێشە یەك پێشنیارێكی لیژنەی تەندروستییە كە فەقەرەیەك ئیزافە بكرێتن, رەئیەك وابزانم كاك سەردار بوو تەرحی كرد, ئەو بەندەی كە باسمان كرد پێنجەم ئیلغا بكرێت, هەروەها رەئی لیژنەی قانونی ئەوانە, من پێشنیار دەكەم, ئێستاش كاتەكە تاخیرەو هەمووشتان ماندوو بووینە دوای بخەین بۆ بەیانی, سبەینێش جەنابی وەزیر لەگەڵ لیژنەی قانونی پێش دەست پێ كردنی كۆبوونەوە رێك بكەون لەگەڵ لیژنەی تەندروستی لەسەر پێشنیارەكان, فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێم باشە كۆبوونەوەی سبەینێ كاتژمێر (30و9), یان (10) بێت, بەڕاستی كاتژمێر (11) درەنگە, ئەوە پێشنیارێكە پێم باشە, چونكە مومكینە ئەندامان قایل بن.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەزانی چۆنە قەیدی ناكات, بەڵام سبەینێ دەبێت فرسەتێك بدەینە لیژنەی یاسایی و وەزیر و ئەوانی تر, بۆ رۆژانی تر قەیدی ناكات, سبەینێ ئەگەر تەواویشمان كرد, بۆ ئاگاداریتان رەنگە وەزارەتی دەرامەتە ئاویەكانیش دەست پێ بكەین, سبەینێ سەعات (11) كۆبوونەوەیە, كۆتایی دەینین بە دانیشتنەكەمان, بەخێر بێن, سوپاس.

فرست احمد عبدالله	**محمد قادر عبدالله(د.كمال كركوكی)**	**عدنان رشاد مفتی**
سكرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی	**جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی نیشتمانیی**	**سەرۆكی ئەنجومەنی نیشتمانیی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**	**كوردستان - عێراق**

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11)

سێ شەممە رێکەوتی 3\10\2006

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (11)

سێ شەممە رێكەوتی 2006/10/3

كاتژمێر (11,10)ی سەر لە بەیانی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2006/10/3 ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبداللە(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سكرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی دووەم, ساڵی (2006) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (11)ی خولی گرێدانی یەكەمی ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی كوردستان – عێراق, بەرنامەی كار بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگە.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی دەرامەتە ئاوییەكان.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەكەینەوە, بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (11)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كات(11,10)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2006/10/3دا بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگە.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی دەرامەتە ئاوییەكان.

سەرەتا زۆر بەخێر هاتنی وەزیری ژینگە كاك دارا, وەزیری دەرامە ئاوییەكاك كاك تەحسین, وەزیری هەرێم بۆ كاروباری پەرلەمان كاك سەعد دەكەین, بەخێر بێن سەرچاوان, داوا لە لیژنەی یاسایی دەكەم بێن لە شوێنی خۆیان دانیشن, داواكارییەك بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمان, ئەوەی راستی بێت پێری بە دەستم گەیشت (56) ئەندامی بەڕێز ئیمزایان كردووە, بۆ ئەوەی جەلسەیەك تەرخان بكەین بۆ گفتوگۆ كردن لەسەر ئەو ناوانەی كە لە رۆژنامەدا بلاّو كرانەتەوە, لەبەر ئەوەی (56) ناوە زۆریشە, بەلاّم پێری من بەدەستم گەیشتووە, لە رۆژنامە خوێندومەتەوە تەسریحاتم خوێندۆتەوە, كە ئەو (56) ئەندامە داواكاریان داوا كردووە, بەلاّم پێری بەدەستی سەرۆكایەتی گەیشتووە, بۆیە داوامان لە سكرتیاریەت كرد, لە كاك فەرسەت سكرتێری پەرلەمان كرد بیخاتە بەرنامەی كار, هەفتەی داهێ لە یەكەم جەلسەی پەرلەمان گفتوگۆی لەسەر دەكەین, هەر بۆ ئاگاداریتان نەڵێن پشت گوێ خراوە, تەسریحێكی تر نەخوێننەوە بڵێن

ئێمە ئەوە دە رۆژە, پێرێ گەیشتۆتە دەستمان, موناقەشەی لەسەر نییە, هەر ئەوەندەیە ئیعلانمان کرد, تەنیا بە فرستمان زانی تا لیژنەی قانونی دێت, گوتمان وەکو خەبەرێك رۆژی دوو شەممە باسی دەکەین, دوێنی کاك شێروان ئێمە لەو شوێنەی جەلسەکەمان کۆتایی پێ هێنا, گوتمان ئێوە لەگەڵ بەڕێز وەزیری ژینگە بگەنە ئەنجامێك و لەگەڵ لیژنەی تەندروستی شتێکمان پێشکەش بکەن, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئەم بەیانییە کۆبوونەوەیەکمان ئەنجامدا لەگەڵ بەڕێز وەزیری ژینگەو, لیژنەی تەندروستیش ئامادە بوو لەو کۆبوونەوەیە, دوای ئاڵوگۆڕ کردنی بیرو را سەبارەت بە ماددە سێ, کە ئەهداف و مەهامی وەزارەتە, گەیشتینە ئەنجامێك کە صیغەیەك بۆ ئەو ماددەیە دابنێن, کە بریتییە لە ئیزافەکانی لیژنەی قانونی زائیدەن ئیزافەکانی لیژنەی تەندروستی زائیدەن تێبینیەکانی وەزیر, ئێستا ئێمە نەصەکەمان داڕێشتووە برای بەڕێزم کاك عەونی دەخوێنێتەوە, بۆ ئەوەی رەئی کۆتایی لەسەر بدرێت, سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية:

تهدف الوزارة الى حماية وتحسين البيئة بالحفاظ على الصحة العامة والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة وتحقيق التعاون الدولي والاقليمي في هذا المجال, وتمارس المهام التالية:

1- اقتراح السياسة العامة لحماية البيئة من التلوث والعمل على تحسين نوعيتها وتعرض على مجلس الوزراء للمصادقة عليها.

2- متابعة سلامة البيئة من خلال اجراء الفحوصات المتعلقة بالملوثات البيئية والعوامل المؤثرة في سلامة البيئة بالتنسيق مع الوزارات والجهات المعنية واصدار التعليمات الخاصة بالمحددات والضوابط لملوثات البيئية ومراقبة سلامة تنفيذها.

3-وضع الخطط السنوية والمتوسطة وبعيدة المدى لحماية البيئة وتحسينها.

4- التعاون والتنسيق بين الوزارات والجهات المعنية بحماية البيئة.

5- العمل على إنضمام الاقليم الى الاتفافيات والمعاهدات والبروتوكولات الاقليمية والدولية المتعلقة بالبيئة ومتابعة تنفيذها مع الجهات المعنية بالتنسيق مع السلطات الاتحادية.

6- اجراء المسوحات البيئية بالتنسيق مع الجهات المعنية.

7- ازالة ومعالجة اثار الاسلحة الكيمياوية والتعاون مع الجهات ذات العلاقة لتنظيف حقول الالغام والمخلفات من الاسلحة والعتاد والمواد المسببة للتلوث البيئي.

8- نشر واعداد وتشجيع الدراسات والبحوث الخاصة بحماية وتحسين البيئة.

9-التنسيق والتعاون مع مؤسسات وزارة التعليم العالي والبحث العلمي والوزارات الاخرى بخصوص الدراسات والتعاون والبحوث البيئية واستحداث مركز البحوث البيئية في الوزارة, وبالخاصة البحوث المتعلقة باستخدام الاسلحة الكيمياوية في كوردستان.

10-العمل على نشر الوعي والثقافة البيئية وتفعيل دور المجتمع المدني في هذا المجال وبناء القدرات البشرية عن طريق اقامة الندوات والدورات التدريبية الخاصة بحماية البيئة وتشجيعها.

11-دراسة ومتابعة تقيم الاثر البيئي التي تقدمها الجهات المسؤولة عن المشاريع التي تقام والقائمة حاليا واقرارها او رفضها خلال مدة معقولة من تاريخ تقديمها للوزارة وبالتنسيق مع الجهات المعنية.

12-العمل على حماية الطبيعة وانشاء المحميات الطبيعية بالتنسيق مع الوزارات والجهات المعنية.

13-اتخاذ الوسائل اللازمة لحماية الانسان والبيئة من مخاطر الاشعاع المؤين والتلوث البيئي.

14—اعتماد المكاتب والمختبرات والجهات الاستشارية لاعداد تقارير تقدير الاثر البيئي واجراء الدراسات والتحاليل والقياسات في مجالات حماية البيئة وفق شروط تحددها الوزارة وتصدر بتعليمات.

15-وضع الاسس السليمة لمعالجة المخلفات والنفايات والمواد الضارة والخطرة.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرمووو رای لیژنەی یاسایی.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

ئامانجی وەزارەت: پاراستن و چاك كردنی ژینگەیە, بە رێگەی پاراستنی تەندروستی گشتی و دەرامەتی سروشتی و جۆراو جۆر كردنی زیندەوەر, بەجۆرێك گەشە كردنی بەردەوام زامن بكات, لەو بوارەشدا هاوكاری نێودەوڵەتی و هەرێمایەتی بەدەست بێنێت, ئەو ئەركو فەرمانانە جێ بەجێ دەكات:

1- پێشنیاز كردنی سیاسەتی گشتی بۆ پاراستنی ژینگە لە پیس بوون و كاری چاكتر كردنی چۆنایەتیی ژینگە و خستنەڕووی بەردەم ئەنجومەنی وەزیران بۆ پەسند كردن.

2- بەدواداچوونی سەلامەتی ژینگە لە رێگای ئەنجامدانی پشكنینی پەیوەست سەبارەت بە پیسكەرەكانی ژینگەو ئەو فاكتەرانەی كاریگەرن لەسەر سەلامەتی ژینگەدا بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزراەتەكان و لایەنە پەیوەندیدارەكانەوە بە دەركردنی رێنمایە تایبەتیەكان بە دیار كەرو بەند و بەستە (ضوابط) پیسكەرەكانی ژینگەو چاودێری كردنی سەلامەتی جێبەجێ كردنیان.

3- پلاندانانی ساڵانە و مام ناوەندی و درێژ خایەن بۆ پاراستن و چاكتر كردنی ژینگە.

4- هاوكاری و هاوئاهەنگی لە نێوان وەزارەتەكان و ئەو لایەنانەشدا كە پەیوەستن بە پاراستنی ژینگە.

5- کار کردن بۆ چوونە پاڵی هەرێم بۆ رێکەوتننامەو پەیماننامە پرۆتۆکۆلە هەرێمایەتی و نێودەوڵەتیەکان کە پەیوەستن بە ژینگەوە, وێرای بەدواداچوونی و جێبەجێ کردنیان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ دەسەلأتە فیدراڵیەکاندا.

6-ئەنجامدانی روپێویە ژینگەییەکان بە هاوئاهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە.

7-لابردن و چارەسەر کردنی ئاسەواری چەکی کیمیایی, بەهاوکاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە بۆ پاککردنەوەی کێڵگەکانی مین و پاشماوەی چەك و جبەخانە, کە بوونەتە هۆی پیس بوونی ژینگە.

8-ئامادە کردن و بلأو کردنەوەو هاندانی تویژینەوەو لێکۆلینەوەی تایبەت بە پاراستن و چاکتر کردنی ژینگە.

9-هەماهەنگی و هاوکاری لەگەڵ دەزگاکانی وەزارەتی فێر کردنی بالأو توێژینەوەی زانستی و لەگەڵ وەزارەتەکانی دیکەدا, بۆ دانانی توێژینەوەو لێکۆڵینەوەکانی ژینگەیی و داهێنانی ناوەندی بۆ توێژینەوەی ژینگەیی لە وەزارەتەکەدا, بەتایبەتیش لێکۆڵینەوەی تایبەت بە بەکارهێنانی چەکە کیمیاویەکان لە کوردستان.

10- کار بۆ بلأو کردنەوەی وشیاری و فەرهەنگی ژینگەیی و وەگەرخستنی رۆڵی کۆمەڵگای مەدەنی بکات لەم بوارەدا, وێرای بۆنیادنانی توانستەکانی مرۆڤ لە رێگەی بەرپا کردنی کۆڕ و خولی راهێنانی تایبەت بە پاراستنی ژینگەو هاندانیان.

11-لێکۆڵینەوەی و بەدواداچوونی راپۆرتەکان بۆ هەڵسەنگاندنی ئاسەواری ژینگەیی, کە لایەنە بەرپرسەکان پێشکەشیان دەکەن لەمەر ئەو پرۆژانەی کە دادەمەزرێن و ئەوانەی ئێستا دامەزراون بۆ ئیقرار کردنیان, یان رەتکردنەوەیان لە لە ماوەیەکی گونجاودا لەو رۆژەوەی کە پێشکەش بە وەزارەت دەکرێن, بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان.

12-کار کردن بۆ پاراستنی سروشت و دروست کردنی پاوانگەی سروشتی بە هاوئاهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکان و لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە.

13-گرتنە بەری شێوازی پێویست بۆ مرۆڤ و پاراستنی ژینگە لە تیشکاوەری زیان بەخش و ئالودەگی ژینگەیی.

14-پشت بەستن بە نووسینگەو تاقیگەو لایەنە راوێژکاریەکان بۆ ئامادە کردنی راپۆرتەکانی خەملأندنی کاریگەری ژینگەیی و ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەو شیکاری و پێوانەکان لە بوارەکانی پاراستنی ژینگە بەپێی ئەو مەرجانەی وەزارەت دیاریان دەکات و ئەمەش بە رێنمایی دەردەچێت.

15-دانانی بنەماگەلی ساغڵەم بۆ چارەسەر کردنی پاشماوەو زبڵ و خاشاك و کەرەستەی زیانبەخش و ترسناك.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیجازە هەبێتن سوپاستان دەکەم بەڕاستی لیژنەی یاسایی و لیژنەی پەروەردە, جەنابی وەزیر وابزانم ئیتیفاقتان کردووە لەسەر ئەو صیغەیە, ئەوە لەبەر ڕۆشنایی موناقەشەکانی دوێنێ بوو, یەعنی کەواتە خاڵی شەش لابراوە, خاڵەکانی تر هەندێك ئیزافات و شتی تیا کراوە, بەڵێ کاك زرار, ئەگەر خاڵی نیزامە فەرموو, چونکە دەرگای موناقەشەم نەکردۆتەوە, ماددەی دووەم دوێنێ ئیلغامان کرد, ئێستا ماددەی سێیەمە بۆتە ماددەی دووەم, من تەنیا یەك خاڵ حەز دەکەم موناقەشە بکەم, جارێکی تر تەئکید بکەمەوە خاڵی پێنج, ئەوە دوێنێ زۆر موناقەشەمان کرد, پێشتر نووسرا بوو (اقتراح انضمام), ئێستا دەڵێت (العمل على انضمام الاقليم), یەعنی برادەران من دەمەوێت شتێك نەنووسین دوایێ بڵێی نووسراوە, خەڵکەکە پێمان بڵێ ئاخر مەعقولە نەیزانن هەرێم بۆی نییە ئینزیمامی ئیتیفاقیاتی ئیقلیم بکاتن, ڕێککەوتنی دوەلی بکاتن, ئەوەش بە حەقیقەت لێمان قەبول ناکەن, دوێنێ کاك شێروان دەڵێ ئێمە نازانین ئەوە حەقمانە, یان نا, من پێم وایە ئێمە دەزانین, چونکە حەسب ئیتیفاقیە لە دەستووری عێراق دەسەڵاتی دەوڵەتی ئیتیحادی فیدراڵی تەحدید کراوەو دەسەڵاتی ئێمەش تەحدید کراوە, ئیتیفاقیاتی دوەلی لە زمنی دەسەڵاتی دەوڵەتی فیدراڵییە, من دیسان دووبارەی دەکەمەوە, پێم وایە باشترە پابەند بین بەو ئیتیفاقە, ئەو ئیتیفاقەی دەوڵەتی عێراقی فیدراڵ موصادەقەی لەسەر کردووە, ئێمە پابەند بین لەسەری, ئەوە پێم وایە باشتر و گونجاوترە, ئەگەر دەڵێن موناقەشەی لەسەر دەکەین, فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لاریمان لەوە نییە, کە ئیتیفاقاتی دەولی, یان موعاهەداتی دەولی, یان پرۆتۆکۆلاتی دەولی هەمووی لە زمنی سەلاحییاتی ئیتیحادە, ئەوە قابیلی موناقەشە نییە, چونکە ئەگەر تەماشای ماددە (110) بکەیت لە دەستووری عێراقی کە پەسند کراوە بەتەواوی ئیشارەت بەوە دەدات, بەلام لێرەدا یەك خاڵ هەیە, لێرە دەڵێن (العمل) کارکردن, نەمان گوتووە داخیلی ئیتیفاقیاتی دوەلی, مەسەلەکە دەڵێ کارکردنە, ئینجا دەڵێ کار کردن پابەند بوو بێت, یان نا, مەسەلەکە ناگۆڕێتن بە قەناعەتی من.

دووەمیش/ تەنسیقە لەگەڵ سوڵتاتی ئیتیحادی, وا نییە بڵێی ئێمە ڕاستەوخۆ لەگەڵ سوڵتەی ئیتیفاق بکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان خۆی حەز دەکەن بڵێن (العمل) چی دەڵێن مانیعمان نییە, بەلام شتێك بگوترێت بێتە قەبول کردن, ئایا دەوڵەتی عێراقی فیدراڵ محکەمەی دەستووری کە دادەمەزرێت, ئەو حەقە بە ئێمە دەداتن ئێمە بچین ئیتیفاقیاتی دوەلی بکەین و, ئەو دەوڵەتانەش قەبولی دەکەن یان نا, من هەر ئەوەم پێ باشترە بنووسرێت پێ پابەند بوون بە ئیتیفاقیاتی دوەلی, ئەو ئیتیفاقیاتەی لە لایەن حکومەتی عێراقی

فیدراڵەوە پەسند کراون, دوو سێ کەس قسەی لەسەر بکاتن, دوێنێ زۆر قسەمان لەسەر کرد, کاک کەریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی ژینگە لە زمنی سەلاحیات موشتەرەکە ئیقلیم لەگەڵ سوڵتاتی ئیتیحادی, بۆیە دەبێت ئەو ئیتیفاقیات و موعاهەداتەی دەوڵەتی ئیتیحادی پێی هەڵدەستێت رەسمی ئەو سیاسەتەی دەکاتن, دەبێت بە تەنسیق بێتن لەگەڵ سوڵتاتی ئیقلیم لەو بوارەدا, بۆیە بەو شێوەیەی کە ئێستا لیژنەی یاسایی هێنایەتی, شێوەکەی دروستە کە کار دەکاتن لەگەڵ ئەو وەزارەتە, بۆ ئەوەی بە تەنسیق لەگەڵ سوڵتەی ئیتیحادی, بۆ ئەوەی بچێتە ناو ئیتیفاقیاتی دوەلی, چونکە هەندێك ئیتیفاقیات هەیە, هەندێك پرۆتۆکۆلات هەیە تایبەتە بە ویلایات و ئیقلیم و ئەوانە, وەك ئەوەی لە پرۆتۆکۆلاتەکاندا هاتووە, بۆیە ئەوەی بە پەسند دەزانین هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر بەس بۆ تەعلیق, ئەوە کار کردن نییە, دەسەلآت دابەش کردن نییە لەسەر مەسەلەی ژینگە بڵێی موشتەرەکە, ئەوە تۆ دەڵێی کار دەکەن بۆ ئینزیمامی هەرێم, کاک فەرسەت دەڵێ قەبولیشی ناکات, کاک دکتۆر ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تێبینیەکەی جەنابت دروستە, ئەو ئیتیفاقیەی کەوا عادەتەن نێودەوڵەتین پەیوەندیان بە حکومەتی فیدراڵی عێراقەوە هەیە, کەواتە ئێمە وەکو جەنابیشت ئاماژەت پێ کرد, ئێمە باشترە بڵێین پابەند بوونی هەرێم بەو رێککەوتننامەو یەعنی تۆزێك صیاغەکەی دەگۆڕێت (پابەند بوونی هەرێم بەو رێککەوتننامەو پرۆتۆکۆڵە هەرێمایەتیەو نێودەوڵەتیەکان, کە پەیوەستن بە ژینگە وێڕای بە دواداچوون نەك بەدواداچوونی, بەدواداچوون و جێبەجێ کردنیان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکاندا, لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەحەقیقەت هەموو ئیتیفاقیاتی دوەلی بە هیچ شێوەیەك ناتوانێت دەوری تیا ببینێت, تەنها لە یەك شوێن رێگە دراوە, کە ئیتیفاقاتی دوەلی بکات, ئەو بارە ئابووریانەی کە فەسڵییە, مەسەلەن ئێستا لە هەندێك شوێن ویلایەت پێویستی بەوە هەیە لەگەڵ دەوڵەتێك ئیتیفاقێکی فەسڵی بکات بۆ سێ مانگ بۆ فرۆشتنی حاصلاتی زراعی و ئەو پێویستیانەی بۆ ئەوەی تاخیر نەبێت, ئەو ئیقلیمە زەرەری لێ نەکەوێت,

تەنها لەو مەجالانە دەتوانێت, ئەگینا مەسەلەی بیئە شێتکی کتوپڕ نییە, ئەمە دیراسەیەکی دوور و درێژەو بەردەوامەو, لەبەر ئەوە دەبێت ئێمە پابەند بین لە ڕێگەی ئیتیفاقیاتی حکومەتی ئیتیحادییەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لای ئێمە دوو حاڵەت هەیە, حاڵەتێکیان ئەوەیە لە چوارچێوەی حکومەتی فیدراڵییەوە, حاڵەتێکی تایبەتی بۆ حکومەتی هەرێم هەیە, ئێمە ئێستا باس لە چوارچێوەی دەستووری کوردستان, یاخود دەستووری عێراق, مومکینە لەسەر دەستووری عێراق لە (25٪) داواکانی خۆمان بکەین, بەڵام ئێستا ئێمە قانونێك بۆ خۆمان دانێین, با سبەینێ ئەوان بێن ڕەخنەمان لێ بگرن, یاخود داوامان لێ بکەن, بۆیە من پێم وایە جگە لە ئیتیفاقیاتی عەسکەری و هەموو فیدراڵیەکانی دنیادا خوێندراوەتەوە, جگە لە ئیتیفاقیاتی عەسکەری و سیاسی هەرێم بۆی هەیە ئیتیفاقیاتی تیجاری و ئەوەی سیمار و کاری موشتەرەك و ئەوانە لەگەڵ شوێنەکانی تردا بکات, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك فەرسەت.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو مەوزوعە بیزات عیلاقەی لەگەڵ ئەوە نییە, ئەوە ئیختیصاصی حکومەتی ئیتیحادیە, یان ئیختیصاصی ئێمەیە, ئەگەر گوتت ئیتیفاقیاتی دەولی یەعنی ئەو ئیتیفاقیەیە لەنێوان مەجموعەیەکی دەوڵەتەکان کراوە, تۆ هەوڵ دەدەیت ئینزیمامی بۆ بکەیت, ئەو دەوڵەتانە قەبولت ناکەن, چونکە بە خۆت دەڵێی ئیتیفاقیاتی دەولی, تۆ دەولی نیی, لەبەر ئەوە بە ڕەئی من صیغەکە بەو شێوەیە خەڵکەکە سبەی ئیتهاممان دەکات بە جەهالەت, ئیستیحالەیەکی قانونی هەیە, قانونەن تۆ ناتوانیت ئینزیمان بۆ ئیتیفاقیەکی دەولی بکەیت, ئیتیفاقی دەولی موسبەقەن ئەو ئیتیفاقیە کراوە لەنێوان سێ چوار دەوڵەت, چۆن هەوڵی بۆ دەدەیت ئینزیمامی بۆ بکەیت, ئەوە فەرقە لەگەڵ حاڵەتێکی تر, تۆ وەك هەرێم بچیت ئیتیفاق لەگەڵ دەوڵەتێکی تر بکەیت, ئەوە دەتوانیت ئەوە بکەیت, ئەگەر موافەقەی حکومەتی ئیتیحادی لە زۆر دەساتیری فیدراڵی ئەو حاڵەتە هەیە, لە پرۆژەی ئێمەش هەیە, لە پرۆژەی دەستووریش هەیە, هەرێم حەقی هەبێتن ئیتیفاقێك لەگەڵ دەوڵەتێك بکاتن بە موافەقەی حکومەتی ئیتیحادی, بەڵام حکومەتی ئیتیحادی نابێت ئەو ئیتیفاقە حەجب بکات بێ سەبەب و بێ موبەریرێکی قانونی, ئەوە حاڵەتێکی جیاوازە لە هەردوو حاڵەتی تر, چەند دەوڵەتێك ڕێك کەوتوونە لەنێوان خۆیان ئیتیفاقیەتێکیان

دروست کردووه لەسەر بیئە، یان لەسەر مەوزوعێکی تر، تۆ دەڵێی من هەوڵ دەدەم ئینزیمامی بکەم، کاکە چۆن ئینزیمام دەکەیت، ئەو ئیتیفاقیە خاصە بە دەوڵەتەکان، لەبەر ئەوە مەوزوعەکە بە رەئی من ئەوی جەنابی سەرۆکی پەرلەمان باسی کرد، ئیلتیزام بەو ئیتیفاقیاتانە خاصەتەن ئەگەر بڵێین ئەوەی عێراق تەوقیعی کرد و ئینزیمامی بۆ کرد بێتن، ئەو صیغەیە باشترە، با خەڵکێك ئیتیهاممان نەکات پەرلەمانی کوردستان داوای شتێك دەکات قانونەن موستەحیلە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیعتیرازێك لەسەر ئەو پێشنیارانە نییە، ئەو چوار کەسەی قسەیان کرد، سێیان تەئیدی ئەو قسەکانی ئێمەیان کرد، بزانم ئەگەر لیژنەی قانونی موافەقەت دەکات کە بگوترێت (الالتزام)، بۆ ئەوەی هەموو ماددەکە بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر نا بۆ ئەو خاڵە رەئی وەزیر وەردەگرین، ئەو خاڵە چی دەڵێت، فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە پێمان وایە ئەگەر ئیتیفاقیاتی نێودەوڵەتی نەتوانین ئینزیمامی بۆ بکەین، ناتوانین ئیلتیزامی پێیەوە بکەین، ئێمە ئەگەر گوتومانە داخیلی ئیتیفاقیاتی دوەلی بین، ئیتیفاقیەی دەولی کە دەکرێتەوە، هەتا نەتەوە یەکگرتووەکان دەوڵەتێك دەتوانێت ئێستا دروست دەبێت بە مەرجی خۆی ئینزیمامی دەکات بۆ ئەوە، یەعنی رێگە نەگیراوە بەبێ ئەوە، بەتایبەتی ئیتیفاقیاتی بیئی، هەموو وڵاتێك بۆی هەیە بەو مەرجانە بەشداری بێت، عێراقیش یەکێکە لەو دەوڵەتانە، بۆی هەیە بەشداری ئیتیفاقیاتی دەولی بێت، ئێمەش گوتومانە (الإنضمام الى الاتفاقيات الدولية بالتنسيق مع السلطات الفيدرالية)، ئێمە بە هاوکاری ئەوان داخیلی ئەو ئیتیفاقیە دەبین، ئەگەر ئەوا نەبێت عێراق ئینزیمام دەکات، ئیقلیمەکە ئێمەش تاکو ئێستا حکومەتی مەرکەزی لە ئێمە نا پرسێتەوە بەڕاستی، مەحروم دەبین لە هەموو ئەو ئیتیفاقیە نێودەوڵەتیانەی لە بەرژەوەندی ئێمە دان، ئەگەر تەنها ئیلتیزام بێت، ئەو کاتە ئێمە تەنها لە واجیباتدا ئیلتیزامی پێوەی بکەین، بەڵام لە حقووقدا هیچ بەشێکمان پێ نادەن، چونکە ئێمە هەر خۆمان لێرە رامانگەیاندووە پابەندین پێوەی، بەبێ ئەوەی ئەوان، ئەوان لە تەرەفی موقابیل بۆ ئێمە بکرێت، چونکە ئەو پابەند بوونە کۆمەڵێك حقووقیش هەیە، ئێمە لێی بێ بەش دەبین، بۆیە ئەگەر بکرێت لە رێگەی حکومەتی عێراقیشەوە هەر بمێنێت، نووسیمانە بە تەنسیق، ئەگەر تەنسیقەکە بگۆڕین بۆ صیغەیەکی تر لە رێگەی سوڵتاتی ئیتیحادییەوە، کە ئێمە داخیل ببین، یان بەشێك بین لەوە، تا ئێمەش مەحروم نەبین، ئەگەر حکومەتی عێراقی خۆشی داخیل بوو، یەعنی حکومەتی مەرکەزی ئیقلیمی بێ بەش نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ئەوە زۆر موناقەشەی لەسەر كرا, بەڵام ئەگەر عێراق شتێكی ئیمزا كرد ئۆتۆماتیكیەن تۆ مولزەمی پێی, هەموو ئەو ئیتیفاقیاتانەی كە ئیمزا دەكرێن لەلایەن حكومەتی عێراقەوە ئیمزا كراوەو ئیمزا دەكرێت, هەرێم مولتەزیمە پێی, ئەگەر خیلاف شتێكی هەبێتن لەگەڵ دەستووری خۆماندا ئیعتیراز هەبێتن, ئەو كاتی ئیعتیرازی لێ دەگرین, ئەوە جیاوازە.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

عەفو هەرێمەكانیش بۆیان هەیە داخیلی پرۆتۆكۆلات بن, ئەگەر موعاهەداتی دەولی بۆیان نەبێت, دەوڵەت بۆی هەبێت, بەس هەموو هەرێمە فیدراڵیەكان بۆیان هەیە داخیلی پرۆتۆكۆڵات بن, با ئێمە بەلایەنی كەم ڕێگەی ئەوەمان هەبێت, بۆچی دەرگا لە خۆمان دابخەین, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێمە پێمان وایە و هەرێم بۆی هەیە ئیتیفاقیات ئیمزا بكات و لە پرۆتۆكۆڵات داخیل بێت, عقود بكات, بەڵام نەك دوەلی, وەكو دوەلی ناكرێتن, تۆ ئێستا دەچیت لەگەڵ ولایەتێكی ئەمریكی ئیتیفاقی لەگەڵ دەكەیت دوو قۆلییە, دەبێتە دەستە خوشكی شارێكی تر, بەڵام كە وتت دوەلی, یەعنی لەنێوان دوەل, لێمان نەپرسن ئایا ئێوە دەوڵەتن ئەوەتان نوسییوە, فەرموو.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە حەقیقەتن ئەو مەوزوعە موناقەشەیەكی زۆری لەسەر كراوە, بەس تەنها وەكو زانیاری كە من ئەمشەو هەوڵم دا كۆمەڵێك مەعلوماتی تر بەدەست بێنم, هەتا ئێستا زیاتر لە هەزار ڕێككەوتن هەیە لەنێوان ولاّتان لەسەر بیئە و, چەند یاسایەكی دەرچووە بەناوی (ئینترناشنال ئینڤایرمنت لۆ), ئەم پرۆتۆكۆڵات و ڕێككەوتنانە شەرت نییە هەموویان نێودەوڵەتی بێت, تەنها سێیان نێودەوڵەتییە, ئەوانی تر لەنێوان چەند ولاّتێك, یان هەتا هەندێ جار لەنێوان دوو ولاّتدا ئەنجام دراون و بەستراون, ئەوەی تر كە لێرەدا كە خاڵی گرنگ ئەوە بێت لە ڕێككەوتننامە نێودەوڵەتیەكان بەشێك هەیە بەناوی پرۆتۆكۆڵات, لە دەقی مەسەلەی پرۆتۆكۆڵات ئاماژە بەوە نادات كە بڵێت ویلایەتە فیدراڵیەكان بۆیان هەیە ئەو پرۆتۆكۆڵانە ئیمزا بكەن, بەڵام دەقێكیش نییە كە ڕێگر بێت, ئەوەی كە پابەند بوون پێی, لە لایەكی تر كۆمەڵێك مونەزەماتی نێودەوڵەتی هەنە بۆ نموونە (ئینترناشنال ئینڤایرمنت لۆ گرووپس), ئەو مونەنزەمانە كار دەكەن بۆ ڕاكێشانی ویلایەتەكان و ولاّتەكان بۆ پابەند بوون و موشارەكە كردن بەو ڕێككەوتننامە نێودەوڵەتیانە, ئێمە دەتوانین بە لایەنی كەم لە ڕێگەی ئەو مونەزەمانە كە ئەندام وەردەگرن هەتا لەسەر ئاستی, نەك تەنها ویلایەتێكی فیدراڵی, دەتوانێت پارتێكی سیاسیش بێت, یان

مونەزەمەیەکی (Ngo) بێت, دەتوانین هەوڵ بدەین لە ڕێگەی ئەو گروپانە پارێزەر پەروەردە بکرێت و, خۆشم وەکو هەرێمێکی فیدراڵی بتوانین موشارەکە بکەین, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک بەڵێن فەرموو.

بەڕێز حمد محمود عبدالله (بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێکم لە جەنابی وەزیر هەیە بەڕاستی, یەعنی ئەگەر سبەینێکە ئێمە ئەو فەقەرەیەمان لەو یاسایە هەڵگرت, عێراق ئیمزای کرد لەسەر ئیتیفاقێکی نێودەوڵەتی, ئایا هەرێم بۆی هەیە مولتەزیم نەبێت بەو تەوقیعە؟

لە حاڵەتی دووەم ئەگەر هاتوو عێراق تەقیعی نەکرد لەسەر ئیتیفاقیەتەکە, هەرێم چۆن دەتوانێت خارجی دەوڵەتی عێراق بچێت ئەو ئیتیفاقیە مۆر بکات, یەعنی ئەوە تەناقوزە, هەتا ئەگەر ئەو فەقەرەیە ئێستا ئێمە لە ماددەکەش هەڵگرین, هیچ تەئسیر لەو پرۆژەیە ناکات لە دەستوور هاتووە ئیتیفاقیاتی نێودەوڵەتی حەسرە لە دەسەڵاتی مەرکەز, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, کاک زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشنیار دەکەم وشەی هەرێمایەتی و نێودەوڵەتی هەڵگرین (لەو کاتەی چوونە پاڵ هەرێم بۆ ڕێکەوتنامەو پەیماننامەو پرۆتۆکۆلەکانی پەیوەستن بە ژینگەوە), ئەوە هیچ ئیشکالێکمان بۆ دروست ناکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێشنیارەکە باشە, بەڵام بۆ زیاتر تەوزیح کردن هەرێم دەتوانێت بچێت لە جنێف لە کۆبوونەوەیەکدا بەشدار بێت بۆ ژینگە, کۆنفرانسێك بۆ ژینگە کراوە, با بڵێتن کۆنفرانسەکە دوەلی بێتن بەس, ناوەکەی مونەزەماتی تێدا بێتن دەتوانێت ئیمزاش بکاتن, بەڵام ئیتیفاقیاتی دوەلی لەنێوان دوەلە, ڕێگە نەدانە تۆ بیکەی, جا کە ڕێگەت نەدەن بۆ شتێك بنووسن بڵێن کاکە خۆی تەسروف دەکات وەکو دەوڵەت, وەڵامی کاك بەڵێن ئەگەر بێتو دەوڵەتی ئیتیحادی ئیتیفاقی بکاتن لە بەرژەوەندیماندا نەبێت بۆمان هەیە شکایەت بکەین و ئیلتیزامیشی نەکەین, مەسەلەن سبەینێ خوانەخواستە دەوڵەتی عێراقی فیدراڵ لەگەڵ یەك لەو دراوسێیانەی ئێمە ئیتیفاقێکیان کرد لە بەرژەوەندی ئێمەدا نەبوو, وەکو زەمانی سەددام کە ڕێگەی دەدا هێزی دراوسێ بێتن داخیل بێتن, ئێمە دەتوانین شەکایەت بکەین هەر لەبەر ڕۆشنایی دەستوور, ڕێگاش

نادەین و حەقی خۆشمانە, ئەوە تەبیعییە, بەڵام ئەمە مەوزوعێکی ترە, ئەو پێشنیارەی کاك زاناش باشە, بەڵێ کاك دکتۆر ناصح.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەر ڕێککەوتننامەیەك, هەر بەیاننامەیەك لەنێوان دوو دەوڵەتیش ببەسترێت, ئەوە ئیتیفاقیەکی نێودەوڵەتییە عیلاقەی بەوە نییە هەرێمایەتی هەیە, یان هەرێمایەتی نییە, لەبەر ئەوە تکام وایە لێرە پابەند بوونە, نەك شتێکی تر, بۆیە ئەگەر بکرێت, لەوانەیە گومان لەسەر ئەوە هەبێت عێراق بەشدارە, یان بەشدار نییە, دەتوانین ئەوە ئیزافە بکەین, مەسەلەن من پێشنیار دەکەم ئەگەر ئەو گومانە بەڕەوێتەوە بڵێین (پابەند بوونی هەرێم بەو ڕێکەوتننامە و پەیماننامەو پرۆتۆکۆلە نێودەوڵەتیانەی کە پەیوەستن بە ژینگەو کۆماری فیدراڵی عێراق بەشێکە تێداو, بەمەرجێك دژی بەرژەوەندی باڵای گەلی کوردستان نەبێت, یان کوردستان نەبێت, وێڕای بەدواداچوون و جێ بەجێ کردنیان لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە), یەعنی کە دەڵێین عێراق ئێمە پابەندین بە چ ڕێنماییەك, ئەو ڕێککەوتننامانەی کە عێراق بەشێکە لەو ڕێککەوتننامانە, بۆ خۆشمان ئەو هینە دەدۆزینەوە, بە مەرجێك دژی بەرژەوەندییەکانی گەلی کوردستان نەبێت, ئەوەشی تێدا ئیزافە بکەین, لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەقەکە بەو شێوەیەی لێ دێت:

(کار کردن بۆ چوونە پاڵی هەرێم بۆ ڕێکەوتننامەو پەیماننامەو ئەو پرۆتۆکۆلانەی کە پەیوەستن بە ژینگەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە ئەوها نابێت, مادام ئیختیلاف هەیە ئەو بڕگەی دەخەمە دەنگدانەوە بەڕاستی, (پابەند بوون بە ئیتیفاقیاتی دوەلی کە لەلایەن حکومەتی فیدراڵەوە تەصدیقی لەسەر کرا بێت).

پێشنیارەکەی تر هی لیژنەی قانونییە دەڵێت:(کار کردن بۆ چوونە پاڵی هەرێم بۆ ڕێکەوتننامەو پەیماننامە پرۆتۆکۆلە), پێشنیاری یەکەم دەخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ پابەند بوونە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, ئەوەی لەگەڵ پابەند بوونە (67) دەنگە, ئەوەی لەگەڵ نییە (24) دەنگە, کەواتە پابەند بوون بنووسرێت, ئێستا هیچ خیلافێکی لەسەر نییە, ماددەکە هەمووی دەخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, زۆر سوپاس, تکایە ماددەی سێیەم.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم لە ئەسڵی پرۆژەکە.

یەکەم: وەزیر سەرۆکی باڵای وەزارەتە، بەرپرسیشە لە کارەکانی و ئاراستە کردنی سیاسەتەکەی و هەموو بڕیار و فرمان و ڕێنماییەکان لە بارەی هەر شتێ پێوەندیی بە ئەرکو فرمانی وەزارەت و پێکهاتە و دەستڕۆییەکانی و کاروباری دیکەی هونەری و دارایی و کارگێری و ڕێخستنەوە هەبێ، بەپێی حوکمە یاساییەکان دەردەچێ و سەرپەرشتی خۆشی جێ بەجێ دەکرێت.

دووەم: بریکاری وەزارەت: لە چوارچێوەی ئەو دەسترۆییانەی کە پێی دە سپێردرێ یاریدەی وەزیر دەدات، لە ئاراستە کردنی وەزارەت و سەرپەرشتی کردنی کاروباری وەزارەتەکەدا، مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆیی هەبێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

أما بالنسبة للمادتين الرابعة والخامسة من المشروع تقترح اللجنة مايلي:

1-دمجها بمادة واحدة.

2-إعادة صياغة الفقرة(أولاً) كالآتي:

(تشكيلات الوزارة)

أولاً:- الوزير:هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها و توجيه سياستها وممارسة الاشراف والرقابة وتصدر عنه وتنفذ بإشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والإدارية والتنظيمية وفق أحكام القانون ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء بأعتباره عضواً متضامناً فيه.

3- حذف جملة (على أن يكون حاصلاً على شهادة جامعية أولية) من الفقرة(ثانياً) لان ذلك معالج بنص تشريعي وإعادة صياغتها كالآتي:

ثانياً:- وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي يعهدبها اليه من قبل الوزير.

4-إضافة عبارة (بدرجة مدير) بعد كلمة موظف في الفقرتين (1و 2) من المادة (الخامسة)المدمجة مع المادة الرابعة وتكونان تحت تسلسل(ثالثاً ورابعاً).

5-تبديل تسلسل (3) (المستشارون) بتسلسل (خامساً).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو دوو ماددەیە چوار و پێنج, دەمج کراوە بۆتە ماددەی سێ, ئەمەش شتێکی بەدیهییە لە هەموو وەزارەتەکانیش بە هەمان شێوە تەنزیم کراوە, ئەوە مەهامی وەزیرەو وەکیل وەزیرەو مودیر عامەکانە, لەبەر ئەوە باوەڕ ناکەم ئیعتیرازی لێ هەبێت, ئەگەر کەس ئیعتیرازی لێ نییە دەیخەمە دەنگدانەوە, یەعنی دوو ماددەکە دەبێتە ماددەیەك وەکو بۆ وەزارەتەکانی ترو دەسەلاَتەکانی تر کراوە, کەواتە ماددەی سێ بەو شێوەیە پێشنیاری لیژنەی یاسایی تەرحی کردووە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شەش لە ئەسڵی پرۆژەکە:

ئەنجومەنی پاراستن و چاك کردنی ژینگە.

دوێنێ وشەی چاك کردنمان زیاد کرد بەعام بۆ هەموو برگەکان دادەنێین:

ئەنجومەنی پاراستن و چاك کردنی ژینگە:

یەکەم: ئەم ئەنجومەنە پێك دێت لە:

أ-وەزیر: سەرۆك.

ب- بریکاری وەزارەت: بە جێگری سەرۆك.

ج- بەڕێوەبەری گشتی دیوان: بە ئەندام و بڕیاردەریشە.

د- نوێنەری هەریەکە لەم وەزارەتانەی خوارەوە, بە مەرجێ ئاستیان بەڕێوەبەری گشتی بن بە ئەندام:

1-**وەزارەتی شارەوانی.**

2- **وەزارەتی پلاندانان.**

3- **وەزارەتی دەرامەتەکانی ئاو.**

4- **وەزارەتی ناوخۆ.**

5- **وەزارەتی کشتوکاڵ.**

6- **وەزارەتی تەندروستی.**

7- **وەزارەتی پیشەسازی.**

8- **وەزارەتی سامانی سروشتی.**

9- **وەزارەتی گەشتوگوزار.**

فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و بەڕێوەی دەبات خاوەن بڕوانامەی زانکۆیی بێ, لە راگەیاندندا شارەزا بێ, لەم بەشانەی خوارەوەش پێك دێت:

أ-بەشی ڕاگەیاندن.

ب- بەشی وشیار کردنەوە.

ج- بەشی هەماهەنگی کردن.

3- دایەرەی کاروباری هونەری و خۆپاراستن لە تیشکاوەری: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و بەڕێوەی دەبات، خاوەن بڕوانامەی زانکۆیی و پسپۆڕیش بێ.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕای لیژنەی یاسایی بە زمانی عەرەبی:

أما بالنسبة للمادة السادسة (مجلس حماية البيئة)تقترح اللجنة ما يلي:

1-تبديل التسلسلات الرقمية إلى كتابية.

2-حذف التسلسل أولاً وصياغتها كالآتي: يشكل في مركز الوزارة مجلس يسمى (مجلس حماية وتحسين البيئة) ويرتبط بالوزير ويتألف مما يلي:

أولاً:- الوزير: رئيساً

ثانياً:- وكيل الوزارة: نائباً للرئيس.

ثالثاً:- المدير العام للشؤون الإدارية والمالية: (عضواً ومقرراً)

رابعاً:-ممثل بدرجة مدير عام الوزارات الآتية:- و إضافة وزارة التعليم العالي والبحث العلمي إلى الفقرة (رابعاً)منها وإعادة ترتيب تسلسلاتها على أن يكون تسلسل وزارة التعليم العالي والبحث العلمي(2).

خامساً:- عضو من الخبراء المختصين في حماية البيئة يسميه الوزير.

3-حذف الفقرة(ثانياً) لأنها من القواعد العامة ويورد في صلب القوانين العامة وليست هناك حاجة لبقائها ضمن المادة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جگە لە وەزارەتانەی کە مومەسیلەکانیان دیاری کراوە لەو ماددەیە، جەنابی وەزیر داوای کرد وەزارەتی نەقل ئیزافە بکرێت، لیژنەی تەندروستیش داوای کرد وەزارەتی تیجارە ئیزافە بکرێت، لیژنەی قانونیش داوای کرد وەزارەتی فێر کردنی بالاَ ئیزافە بکرێت، چونکە هەموویان پەیوەندیان بە وەزارەتی بیئەوە هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك ڕەشاد.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وامان پێ باشە ئەو سێ وەزارەتەش ئیزافە بکرێتە سەر ئەو مەجلیسەی (وەزارەتی تەعلیم عالی و پەروەردەو مواصەلاتیش), چونکە ئەو وەزارەتانە هەر هەموویان پەیوەندیان بە ژینگەوە هەیە, زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوە ژینگە بەر فراوانە, من پێم باشە هەر ئەو ماددەیە وای لێ بێت هەموو وەزارەتە پەیوەندیدارەکان, بۆ نموونە هەموو وەزارەت دەگرێتەوە, مەسەلەن وەزارەتی پێشمەرگەش دەگرێتەوە, ئەمڕۆ هێزێك لێرە بناری شاخێك لە ماوەی دە رۆژ دەبینی دارستانێکە تەختی کردووە, ئەوە هەم بۆ رێگە گرتن لەوەی, هەم بۆ بلاّو کردنەوەی هوشیاری کردنەوەی ژینگە, وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە, پێویستە ئەویشی تێدا بێت, لەبەر ئەوە ئەگەر هەموو بە یەکەوە بنووسرێت, هەموو وەزارەتەکانی تایبەتمەند, هەموو لایەنەکان دەگرێتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دارا وەلاّمی ئەو دوو مولاحەزەیە بدەیەوە, تاوەکو لەسەرت ئاسانتر بێت.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتیوانی رەئی لیژنەی یاسایی دەکەم, گوتمان بۆ ئەوەی ئەنجومەنەکە با بلّێین زۆر بەرفراوان نەبێت, بۆیە زیاتر ئەو وەزارەتانە پەیوەندیدارن, ئێمە خۆمان وەزارەتی نەقلمان داناوە, دیارە ئەو بەڕێزەش مەبەستی لە مواصەلات نەقلە, چونکە ئێستا جیا کراوەتەوە, پۆستە جیایەو, گەیاندنیش جیایە, خۆشمان وەزارەتی خوێندنی بالاّمان دانا, وەزارەتەکانی تریش ئەگەر پێویست بکات بۆ ئەو ئەنجومەنە دەعوەتیان بکەین و بەشدار بن و رەئی خۆشیان بلّێن و, لەبەر ئەوە گوتمان لەوە زیاتر پێویست ناکات, ئەو رایەی لیژنەی یاساییمان پێ پەسندە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زرار فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امين:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ڕێزم هەیە بۆ لیژنەی یاسا, بەس بەڕاستی لیژنەی ئاوەدانكردنەوە هەڵدەستێت بە چاك كردنی ئاو و ئاوەڕۆی هەموو گوندەكان, ئەوانەی لە دەرەوەی شارەوانییەكاندان, هیچ وەزارەتێك سەرپەرشتی ئەو ئیشانە ناكات, تەنها وەزارەتی ئاوەدانكردنەوەو ئەشغال نەبێت, باشە بۆچی لێرە نەیانووسیووە, یەعنی وەزارەتی ئاوەدانكردنەوەو ئەشغال لە سەرەوەی هەموو وەزارەتەكان بنووسرێت, چونكە هەرچی گوندە, هەرچی ئەو ناوچەیانەی دەرەوەی شارەوانییە, بەڕاستی وەزارەتی ئەشغال و ئاوەدانكردنەوە دەیكات, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك سەردار هەرەكی فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هركی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من دەبینیم لە مەجلیسی پاراستنی ژینگە زیاتر تەركیز كراوەتە سەر دەرەوەی وەزارەت, نەك ناوەوەی وەزارەت, بۆ نموونە لە بڕگە سێ دەڵێ (مدير عام ديوان) تەنها, خۆی لەو وەزارەتەی سێ مودیر عام هەیە, یەكێكیان هی دیوانە.

دوو/ حماية البيئة والتوعية والاعلام.

سێ/ دائرة الشؤون الفنية والوقاية من الاشعاع.

پێویستە ئەوانە ئەندام لەو لیژنەیە, زیاتر تەركیز لەسەر ئەوانە بكرێت, ئەوانەش زیاتر موختەسن, نەك مودیر عامی دیوان, ئەوە یەك.

دووەم/ لە خاڵی چوارەم من پرسیار دەكەم, ئەگەر لەو وەزارەتە ئەندام بن, لەو ئەنجومەنە هەمووش بە پلەی مودیر عام بن, من زۆر بە عەمەلی نازانم, ئایا ئەنجومەن چۆن دەتوانێت كۆبوونەوەی خۆی بكات بە كۆ كردنەوەی ئەو هەموو مودیر عامە, من پێم وایە ئەگەر ئەوە لا بدرێت, چونكە لە بڕگەیەك هاتووە لەو یاسایە دەڵێت (هەموو جیهاتێكی موختەس و وەزارەت ئەم بنودانە جێ بەجێ دەكەن) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دارا فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امين (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە بەرنامەی ئێمەدا نەبووە, وەزارەتی ئاوەدانكردنەوە ئاو و ئاوەڕۆی لا بێت, سەبارەت بە ئیزافە كردنی وەزارەتی ئاوەدانكردنەوە, مانعیش نییە هەندێ جموجۆل و چالاكی ئەوانیش پەیوەندی بە ژینگەوە هەیە, پێویستی بە چاودێرییەوە هەیە, وەكو گوتمان لە كاتی پێویستدا بانگیان دەكەین, بەس وەزارەتەكەی ئێمە بە عینوانی ئەوەی وەزارەتێكی ئیشراف رەقابییە, خەدەمی نییە, چاودێری جموجۆلی زۆربەی زۆری ئەو

وەزارەتانە دەکات, کە کاریگەریان هەیە لەسەر ژینگە, بۆیە بوونی ئەم ئەنجومەنە پێویستەو, مودیر عامی دیوانیش دانراوە وەکو بڕیادەری لیژنەکە, لەبەر ئەوە ئیزافە کراوەو, ئێمە خاڵێکیشمان ئیزافە کرد بوو پێشتر, نازانم لە خوێندنەوەکە نەما بوو (عضو من الخبراء المختصين في الحماية البيئة يسميه الوزير), بەڵێ ئەوەشمان هەیە, هەر جارێ کەسێکی پسپۆڕ لە زانکۆ, یان لە بوارێکی تردا بێت, لە زانکۆکان دەعوەتیان دەکەین, کە لەو بوارە بە زانیاریی دەوڵەمەندمان بکەن و سوودمان پێ بگەیەنن, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەگەڵ ئەوەی کاک ڕەشاد پێشنیارەکەی من و کاک وەزیریش وەڵامی دایەوە, بەڵام تەئکید دەکەمەوە, کە وەزارەتی پەروەردە گرنگە لەو وەزارەتەدا هەبێت, چونکە بە رای من بۆ دروست کردنی ڕۆشنبیرێکی ژینگە پارێزی وەزارەتی پەروەردە دەورێکی ئەساسی دەبێت, کە دەتوانێت باخچەی ساوایان و ئەو مەسەلەیە ئیشی لەسەر بکات, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک ئارام فەرموو.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە وەزارەتێك کە زۆر گرنگە لەو ئەنجومەندا بەشداری بکات و, هەر لە ئەساسیشدا یەکێك لە ئەرکو مەهامەکانی وەزارەتی ژینگە بڵاوکردنەوەی هوشیارییە, پێم وایە وەزارەتی ڕۆشنبیری لە ڕێگەیەوە دەتوانیت بڵاو کردنەوەو راگەیاندن دەورێکی کاریگەر ببینێت و, پێویتستە بەشدار بێت, لە هەمان کاتیشدا وەزارەتی بازرگانی زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دکتۆر ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بێگومان ماددەی شەشەم باسی ئەنجومەنی پاراستن و چاك کردنی ژینگە دەکات, من پێم وایە هەر سێ بەڕێوبەرایەتیە گشتی دیوان دەبێت تێدا بێت, نەك هەر تەنها بەڕێوبەری گشتی دیوانی تێدا بێت, بەڵکو هەرسێکی تێدا بێت, بەتایبەتی ئەمە ئەنجومەنێکی زیاتر راوێژکارییە, جگە لەوە بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەم هەموو وەزارەتەکانی تێدا بێت, یەعنی نابێت هەندێك وەزارەتی تێدا بێت و, هەندێکیش تێدا نەبێت, هەندێ وەزارەت ئاماژەیان پێ کرد, کە فعلەن هەموویان گرنگن تێدا هەبن, زۆری ژمارەکەی خۆ

ئەم ئەنجومەنە هەموو رۆژ کۆ نابێتەوە, لێرە دیاری نەکراوە, بەس مەفروزە ماوەشی بۆ دیاری بکرێت, کەی کۆ ببنەوە, دوو مانگ جارێکە, سێ مانگ جارێکە, من پێم وایە بەڕاستی نوێنەری هەموو وەزارەتەکانی تێدا بێت, بەتایبەتی بەڕێوەبەرە گشتیەکانیش و, لە نووسینە کوردیەکەشی دەڵێت بە سەرۆك, ئەو (بە)یە زیادە, تکایە پێشی سەرۆك و جێگری سەرۆك, ئەو (بە)یە لا بدرێت, چونکە ئەو (-) بۆ خۆی مانای دەدات کە وەزیر سەرۆکە, پێویست ناکات, لە زمانی کوردیدا ئەو (بە)یە زیادە, لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك دارا.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لاریمان نییە, ئەگەر وەزارەتی تریشی بۆ ئیزافە بکرێت و, ئەگەر بڕگەیەکەشی بۆ زیاد بکرێت ئەگەر پێویستی کرد وەزارەت بۆی هەبێت دەعوەتمان بکات و بەشداری هەبێت, ئەوەش هەر دەبێت, یەعنی لە بابەتەکەی ئێمە ناگۆڕێت, بەس ئێمە تەنها لەبەر زۆری مەجلیسەکە و ئەو وەزارەتانەی زۆرتر پەیوەندیدارن, یان بڕگەیەکی وا ئیزافە بکەین, کە هەر وەزارەتێك پێویستی کرد وەزارەتی ژینگە بۆی هەبێت دەعوەتیان بکات و بەشدار بن, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر پێشنیار هاتە پێش, یەکەم/ ئەو مەشروعە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتووە, لیژنەی یاساش هەروەکو هەر ئەندام پەرلەمانێکی تر ئیزافەکی هەبووە, ئەو وەزارەتانەی دانەناوە, بەڵکو لە ئەنجومەنی وەزیران ئەو وەزارەتانە تاوتۆ کراوەو هاتۆتە پەرلەمان.

دووەم/ بە قەناعەتی ئێمە مودیر عامەکان ئەگەر لە وەزارەتەکان داخیل بێت, هی وەزارەت مانیع نییە, خۆی سێ مودیر عامە, یەکیان مودیر عامی دیوانە, دوو مودیر عام دەمێنێتەوە, ئەگەر هەرسێکیان داخیل هیچ موشکیلە نییە, بەنیسبەت ئەو وەزارەتانە کە هاتووەو ئیزافە کراوە, دوو سێ وەزارەت ئەمە ئەگەر داخیل بکرێت شتێکی باشە, ئەو بڕگەی کە جەنابی وەزیر ئیشارەتی پێدا وەزارەتی پەیوەندیدار هەر کاتێك مەوزوعێك هاتە پێشەوە, جەنابی وەزیر دەتوانێت ئەگەر نەصێك لەو بابەتە دابڕێژرێت تەکامول دەکات, چونکە ئێمە ئەگەر پێنج شەش وەزیری تر ئیزافە بکەین, مانای ئەوەیە ئەنجومەنێکی ترمان لەوێ دروست کرد, نوێنەری وەزیر, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك فەرسەت فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تەبعەن ئەگەر هەر سێ مودیر عام داخیل بن باشترە, بەس ئەگەر بێتو یەكێك داخیل بێت, بە ڕەئی من لازمە یەكێكی وا بێت ئیختیصاصی بیئە بێت, مودیر عامی دیوان دوورترین ئیختیصاصە لە بیئە, مەفروزە منیش لەگەڵ ڕەئی كاك سەردارم مودیر عامی پاراستنی بیئە و تەوعیە و ئیعلامی بیئی ئەوە باشترە ببێتە مەقەریری مەجلیسی ئەنجومەن, نەكو مودیر عامی دیوان, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دارا لەو پێشنیارەی كە هەیە, كە موقەریرەكە ئەو مودیر عامە بێتن, ئیعتیرازت هەیە.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم باشە موقەریری لیژنەكەمان سەرۆكی دیوان بێت, دوایێ بەڕێوەبەری دیوان باشترە, بەڵام لاریشمان نییە, مادام بەڕێوەبەری گشتییە لە وەزارەتەكەی خۆمان, ئەوە ئەگەر بگۆڕین هیچ كێشەیەكمان بۆ دروست ناكات, بەس وەكو موقەریری لیژنەكان بەڕێوەبەری دیوان دەتوانێت موتابەعەی ئیشەكان بكات و بەدوا داچوونی هەبێتن لەگەڵ وەزارەتەكانی دیكەدا, ئەوانیش وەكو ئەندام دەبن لە وەزارەت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

هەموو وەزارەتێك زەرووری نییە, كۆبوونەوەكە تەحدیدی دەكات, بڕگە هەیە دەتوانێت ئیزافەی بكات, نوێنەری هەر وەزارەتێك كە پێویست بێت, مەسەلەن هەندێ جار پەیوەندی بە وەزارەتی ئەشغال و ئاوەدانكردنەوە هەیە, چاوت بە وەزیر دەكەوێت مەسەلەن دەڵێ مودیر عامەكەت بنێرە, یان موختەسین بنێرە, وەزارەتی پەروەردە عیلاقەی ئەگەر پێویستی بەوە بوو كە تەوعیەیەك لە خوێندندا بكاتن, ئەو كاتە داوای دەكەین, یەعنی هەموویان هین بكەنەوە دەبێتە ئەنجومەنێكی وەزیرانی بچووك, موقەریریش كاك فەرسەت وای گوت ئەو نوێنەری تەوعیەی تێدا بێت, بەس موقەریر نزیكە لە وەزیر باشترە, بەس ئەوی تریش دەبێت لەوێ بێت, بۆ موناقەشە ناوەكان تەواو بوو, لەبەر ئەوە كاك شێروان ئەگەر صیغەیەك بڵێین.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر پێتان باش بێت لە فەقەرە شەش بڵێین (ممثل عن الوزارات المعنية الاخرى عند الاقتضاء).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ئەگەر لە جیاتی مودیر عام (المدراء العامون في الوزراء), با هەموویان بەشدار بكەن, باشە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ناوی وەزارەتەكانی لەگەڵ دەبێت, بەڵام فەقەرە شەش كردمانە ئەو وەزارەتانەی كە پەیوەندیدارە, بەڵێ بزەبت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو پرۆژەیە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتووە, وەزیر خۆشی لێرەیە, ئەو وەزارەتانەی كە پێویست دەكاتن بە دیقەت بە ناوەوە بەشداری بكەن لەو ئەنجومەنە دیاری كراوە, ئەو وەزارەتانەی لەبەر رۆشنایی قسەكانی ئێوە, ئەوانیش زەروورن, بەڵام بەپێی پێویست, یەعنی سبەینێ مەجلیسەكە پێی وا بوو كۆبوونەوەیەك بكاتن, بۆ ئەوەی مەسەلەی بیئە بخرێتە ناو مەنهەجی نیزامی پەروەردە, دەبێت چەند كۆبوونەوەیەك بكاتن و نوێنەری وەزارەتی پەروەردەی تێدا بێت, ئەگەر بەرنامەكە باسی ژینگە چۆن لە دەرەوەی شارەكان بكەینەوە و ئەوانە, ئەوە دەبێت وەزارەتی ئەشغال و ئاوەدانكردنەوەی تێدا بێت, هەروەها ئەو وەزارەتانەی كە باس كران, پەروەردەی ئەشغال و ئیسكانە, تەعلیمی عالییە, مواصلات گوتیان تێدایە, لەبەر ئەوە با بگوترێت نوێنەری ئەو وەزارەتانەی بەپێی پێویست, بەڵێ, كاكە لە وەزارەتەكانی تردا یەك خەبیر نییە, دائیمەن دوو خەبیرە.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لە پرۆژەی یاساكەمان خەبیرمان هەیە, دەبێت هەشبێت, نازانم لای ئێوە نەهاتووە, جاری وا هەیە سیانیش پێویست دەكات.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرمووو كاك فەرسەت.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر بە سیفەت ئەندام بێت, مەفروزە موسەمما بێت لە لیژنەكە ناوەكەی بێتن, ئەگەر وا ئیستیشارەی پێ بكرێت, بەڵكو ئەندامەتی هەبێتن و حەقی دەنگدانی هەبێت, ئەوە وەزیر دەتوانێت ئەوانە بێنێتە ناو ئەنجومەن, سوپاس.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەوەی ئێمە باسمان كردووە, وەكو ئەوەی حەقی دەنگدانی هەبێت یەك خەبیرە موختەس لەو بوارە, بەڵام وەكو ئەوەی ئیستیشاری بێت و بەشدارمان بكات, بۆمان هەیە چەند خەبیرێك دەعوەت بكەین.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەگەر موافیق بن كاك شێروان, ئەو فەقەرەیە كە دەڵێت (عضو من الخبراء المختصين في حماية البيئة يسميه الوزير وله اشراف خبراء اخرين عند الحاجة), یەعنی ئەندام نییە, بەڵام دەتوانین دەعوەتیان بكەین, باشە ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە بەو تەعدیلاتەوە, كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, تكایە ماددەكەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر **(زانا):**

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم لە ئەسڵی پرۆژەكە.

یەكەم: لە هەر پارێزگایەك ئەنجومەنێك دادەمەزرێ پێی دەڵێن (ئەنجومەنی پاراستنی ژینگەی پارێزگا), پارێزگار یان نوێنەرەكەی سەرۆكایەتی دەكات.

دووەم: ئەنجومەنی پاراستنی ژینگە لە پارێزگا لەو لایەنانەی پارێزگا كە پێك دەهێنرێ كە پەیوەستن بە پاراستنی ژینگە, بەپێی ئەو ڕێنماییانەی كە ئەنجومەن دەریدەكات.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة السابعة من المشروع, اللجنة القانونية تؤيد إبقاءها كما هي, بعد اجراء التصحيحات اللغوية واضافة كلمة تحسين الى ما بعد مجلس الحماية وتقرأ كالاتي:

اولا:يؤسس في كل محافظة من المحافظات مجلس يسمى (مجلس حماية وتحسين البيئة في المحافظة) يراسه المحافظ او من ينوب عنه يرتبط بالمجلس.

ثانيا: يتولى المجلس تشكيل مجلس المحافظة من الجهات المعنية بحماية وتحسين البيئة في المحافظة وبتعليمات يصدرها المجلس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پشتیوانی لە ڕەئیەكەی لیژنەی قانونی دەكەم, وەكو خۆی بمێنێتەوە, تەنها ئەو یەك دوو گۆڕانەی كە پێویستە بكرێت, وەكو خۆی بێت, هەر یەك دوو وشەیە ئیزافە دەكرێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دارا بەنیسبەت دەرەوەی موحافەزە چۆنە.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کە ئێمە دەڵێین موحافەزە, دیارە لیژنەیەك دروست دەکەین لە ناحیەکاندا, بەس پێویست نەکردووە, ئێمە لێرە, هەر لە سەلاحیەتی موحافز و وەزیرەکەیە دروست بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی قانونی پێی وایە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە, تەنیا وشەیەکی ئیزافە کردووە, (مجلس حماية وتحسين), گوتمان لە هەموو ماددەکان ئیزافەمان کرد, سێ کەس قسە دەکات, فەرموو گوڵناز خان.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە مادام پارێزگامان هەڵبژاردووە بۆ دەرەوەی پارێزگاش قائیمقامەکان و بەڕێوەبەری ناحیەکان ببنە سەرۆکی لیژنەکەو هەیکەلی ئیداری ناوچەکان پێکهاتەیەك هەبێت بۆ ئەو شوێنانەی گونجاوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك محەمەد.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەنها لەو بڕگەی ئەخیر ئەو ڕێنماییانەی کە ئەنجومەن دەریان دەکات, باشتر وایە بنووسرێت وەزارەت دەری دەکات, چونکە دەبێت پەیوەندییەکی بەو وەزارەتەوە هەبێت, پەیوەندی بە بیئەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك زانا.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش هەر پشتیوانی ڕەئی مامۆستا محەمەد دەکەم, لەبەر ئەوەی ڕێنماییەکان بۆ تەشکیلی ئەنجومەنەکەیە لەو لایەنانەی کە پارێزگا پێك دەهێنرێ, کە پەیوەستە بە ژینگە, ئەو ڕێنماییانە بۆ تەشکیلی ئەنجومەنەکەیە, نابێت ئەنجومەنی بالاتر دەری بکات, دەبێت وەزیر ڕێنماییەکان دەر بکات, بۆ پێکهێنانی ئەنجومەنی موحافەزەیەز

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە جیاتی جەنابی وەزیر و لیژنەی یاسایی ئەو سێ تێبینیە وەلام دەدەمەوە, یەك دوەکیان بەنیسبەت لیژنەکانی دەرەوە, وەکو تێگەیشتم پێویست ناکات لە قانون ئیشارەت بکرێت, لیژنە دادەنێن, لەبەر ئەوە دەسەلاتی ئیعتیادیە دەتوانێت لە قانون هاتبێت, یان نەهاتبێت, بۆی هەیە موحافز بلێت بڕیارماندا

لیژنەیەك دروست بكەین لە پێنجوین بە سەرۆكایەتی قائیمقام بۆ ئەو مەسەلانە, ئەوە بەنیسبەت لیژنەوە.

بەنیسبەت پێشنیاری كاك محەمەد فەرەج و كاك زانا, هەردووكی هەر وەزیرە, لەویَ رەئیسی ئەنجومەنە, لێرە وەزیرە, ئەوەی كە شتی ئیداری شتێكە, ئەوەی كە بۆ بیئەیە عام, تەعلیماتی بیئەیە بەناوی رەئیس مەجلیس دەیكاتن, هەمان شت وەزیرە تەعلیماتەكە دەخواتن, بۆیە ماددەكە وەكو پێشنیاری لیژنەی قانونی بە ئیزافەی (وتحسین) دەخەمە دەنگدانەوە, كیَ لەگەلْ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كیَ لەگەلْ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, تكایە ماددەكە تر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی هەشتەم لە ئەسلْی پرۆژەكە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێش ئەوەی ماددەی هەشت بخوێندرێتەوە, ئەوەش عیلاقەی بە تەشیكلاتی وەزارەتەوە هەیە, لەویَ دەمجمان كرد, دەبێت تەشكیلاتەكە لێرەو لەویَ نەبێتە ماددەی موتەفەریق, دەبێت ئەوەش دەمج بكەینەوە لەگەلْ زمنی تەشكیلاتی وەزارەت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك فەرسەت تەوزیحێكی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو رۆژە كاك ئەدهەمیش مەوزوعێكی ئیسارە كرد, تەبعەن وەختی ئەوە نەهاتووە, چونكە ئەندامانی لیژنەی قانونی ئەندامانی لیژنەی دەستوورییینە, نەصێكمان لە پرۆژەی دەستووری هەیە پەرلەمان نابێت تەنازول لە سەلاْحیاتی خۆی بكاتن, لێرە بە رەئی من لە ئێستاوە ئەو ئیحتیاتە وەربگرین, لە وەزارەتەكانی پرۆژەكان ئیقرار نەبووینە تاكو ئێستا, بەس باسی مودیریاتی عام بكەین, بەش و شوعبەكان بلْێین وەزیر بۆی هەیە, یان بلْێین بە نیزام دروست دەكرێن, پاشان سبەی پاش ئیقرار كردنی دەستوور با تووشی ئیحراج نەبین لەو مەوزوعە, ئەوەی رۆیشتووە تاكو ئێستا رۆیشت, بەس ئەوی تازە دێن, مادام وەزیر حەقی هەبێتن لەسەر ئەو بەش و شوعبانە ئیستحداسی بكاتن و ئیلغای بكات, بۆ ئێمە وەك لێرە سەلاْحیات بدەین, چونكە ئەگەر ئێرە ئەمرۆ ئەو سەلاحیاتەمان پێدان, پاش ئیقرار كردنی دەستوور حەق نییە ئەو گۆڕانكاییانە بكات, لەبەر ئەوە من پێشنیار دەكەم ئەگەر لیژنەی قانونی تەئیدم بكەن هەر باسی مودیریاتی عام بكەین و نەصێك دابنێین بۆ تەشكیلاتی بەش و شوعبە بە نیزام, یان وەزیر دروستی دەكات, كا رەئیان لەگەلْ چ ئیتیجاهێكە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لەسەر مەسەلەی تەشریع و مەسەلەی تەنازول رەئی جیامان هەیە بەڕاستی, لەگەڵ رەئیەكەی كاك فەرسەت نینە, بەلاَم مانعیشمان نییە, بەنیسبەت تەشكیلاتی دوو مودیر عام تەحدیدی سەلاَحیاتی مەهامی بە نیزام بكرێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دارا فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە لە وەزارەتەكانی پێشتر ناوی مودیریاتەكان نووسراوە, ئێمە كێشەیەكمان نییە, بەس لەوانەیە رووبەڕووی هەندێ كێشە ببینەوە, بۆ نموونە دائیرەی كەشناسی ئەنوائی جەوی بێتە سەر وەزارەتی بیئە, لەبەر ئەوەی لە زۆربەی ولاَتانی دنیا سەر بە وەزارەتی ژینگەیە, كاری ئەوان ئاو و هەواو بە دواداچوون و ئەو تاقیگایانەش كە لە وەزارەتی ژینگە هەیە كەمتر لەوێ هەیە, ئەگەر بمانەوێت بەڕێوەبەرایەتیەكی ئەوا بێنینەوە لای خۆمان, كێ ئەوەمان بۆ حەسم بكات, یەعنی ئەگەر بەس لە پەرلەمان ئیقرار كرا, ئەم مودیریەتانە لەم وەزارەتە بێت, لەوە دەچێت ئەم كێشانەمان بۆ حەل بكات, ئەوەی كە مایەوە پێویستە لە ئایندەدا ئیستحداسی بكەین لە سەلاَحیەتی وەزیر بێت, بەس كە لێرە ئقرار كرا ئێمە ئەوە لێرە یەكلا دەكەینەوە, ئەو كێشەیە لەگەڵ وەزارەتێكی تر, یان لەگەڵ مودیریەتێكی تر, ئەو بە نموونە باسی كەشناسیم كرد, بەلاَم مانعیشمان نییە ئەگەر ئەو سەلاَحیاتە بدەنە وەزیرەكان, ئەو كاتە ئێمە لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران ئەو كێشانە یەكلا دەكەینەوە, ئێمە مانعەتمان نییە ئەوەش لا ببرێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێروان مادام جەنابی كاك وەزیر موافیقە و ئێوەش لاریتان نییە, لەگەڵ دەستووری تازەش دەگونجێتن بەو صیغەیە بێتن كە كاك فەرسەت پێشنیاری كرد, ئەگەر صیغەكە بخوێننەوە, بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە, بەس موناقەشە باوەڕ ناكەم لەسەری هەبێتن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

جارێ مادده هەشت هەروەكو ئیشارەتمان پێدا دەمج بكرێت لەگەڵ مادده سێ, ئەوە یەك.

دووەم/ ئێمە دەبێت بەو شكلەی كە هەیە, بەس مودیر عامەكان بخوێنینەوە, ئەوانی تر نابێت خورد بكەینەوە.

سێیەم/ ئەوەیە تەحدیدی تەشکیلاتی مەهامی وەزارەت بە نیزام, ئەوە لە مادده نۆ هاتووە, کەی هاتینە سەر مادده نۆ, ئەو کاتە عەرزی ئێوەی بەڕێز دەکەین.

ئێستا مەبدەئەکە بەو شکلە بێت مودیریات و ئەقسامەکان لە مودیریەی عامە جیا دەبنەوە بە نیزام تەشکیل دەکرێتن, تەنها مودیریاتی عام دەمێنێتەوەو, لە دوو فەقەرە دائیرە هاتووە, ئەو دائیرانشمان لە پێشنیاری لیژنەی قانونی کردووە بە مودیریەی عامە, هەر ئەوەیە مولاحەزاتی لیژنەی قانونی لەسەر ئەم بڕگەیە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی بەو شێوەیە بێتن, ماددەی هەشت پێش ئەوەی دەمجی بکەین دەبێت (المديريات العامة في الديوان ويديرها موظف بدرجة مدير عام..........الخ):

1- **المديرية العامة للشؤون الادارية والمالية.**

گوتمان دائیرەکان دەبێتە مودیریە.

2- **المديرية العامة لحماية البيئة والتوعية والاعلام البيئي.**

3- **المديرية العامة للشؤون الفنية والوقاية من الاشعاع.**

یەعنی ئەو ماددەیە دەبێتە ئەو سێ مودیریە عامە, یەکەم جار ئەو تەعدیلە, یەعنی ئاماژە بەس بە مودیر عامەکە بکرێتن, لەبەر ئەوەی مودیریات لە دەسەڵاتی وەزیرە, فەرموو کاک خورشید.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو وەزارەتانەی, ئەو قەرارەی کە ئێستا دەمانەوێت موافەقەی لەسەر بکەین بۆ وەزارەتە تازەکانە, وەکو کاک فەرسەتیش وتی وەزارەتەکانی پێشوو, ئەو نیزامە تەتبیق دەکەن, کە سەلاحیەتی لە میلاکات دانراوە, ئایا ئەوانە ئیلغا ناکرێنەوە, چونکە ئێستا تەناقوز دروست دەکات, ئێستا لێرە ئەوەی لاببەین, لەوێ ئەوان بمێننەوە, ئەوە دوو نیزامە, لەبەر ئەوەی ئەگەر بمانەوێت تەسبیتی بکەین, دەبێت ئەوانی تر ئیلغا بکەینەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مولاحەزەی کاک خورشید, ئێمە گوتمان دەستوور کە ئیقرار بکرێت, بەو شێوەیە دەبێت کە ئێستا باسمان کرد, بەڵام ئەوانەی کە ئیقرار کراوەو ڕۆیشتووە, لەڕاستیدا موشکیلەیەك دروست ناکات بۆ ئەوان, بەڵام کە دەستوورەکە ئیقرار کرا دەنگی بۆ درا, دەبێت هی ئەوان هەموار بکەینەوە, جا لەبەر ئەوەی مادام وایە, کە دەزانین ئەوەمان لە پێشە لە ئێستاوە با کارێك بۆ ئەوە بکەین, کە هەمووی دوارۆژی نەکەن, ئەوە کە کراوە دواتر ئیعادەی هین دەکەینەوەو هەموار دەکەینەوە, بەڵام لە ئێستاوە کە دەزانین وای لێ دێتن و ئیشکالێکیش نییە, بۆیە ئەو پرۆژانەی کە لە پێشمانە وای لێ دەکەین, کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەتا ئەو وەزارەتانەی پێشتریش، ئێمە ئەو فەقەرەیەمان داناوە (يحدد بنظام مهام وتشكيلات الوزارة)، یەعنی هەتا ئێمە ئەوەش زیکر نەکەین دەڵێ وەزیر دەتوانێت لە نیزام داخیلیەکە گۆڕانکاری بکات، بەبێ ئەوەی بگەڕێتەوە پەرلەمانیش.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئامانج صیغەی بۆ دەنووسین (يحدد بنظام تشكيلات).

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

چونکە بە حەقیقەت هەروەکو گوتم رەئی جیامان هەیە، ئێمە مەسەلەن یەعنی ئەوە پەسندەو نەشمان دیتووە بە حەقیقەت وەزیر ئەگەر بیەوێت شوعبەیەك بگۆڕێت، ئەو گۆڕانکاریی شوعبەیە بێتە پەرلەمان، لە پەرلەمان کێ لەگەڵ ئەوەیە وەزیری تەندروستی فلان شوعبە دروست بکات، ئەوە بە حەقیقەت زەروورییە، بۆیە ئەوەی کە لە نیزامدا هەیە زمنی دەسەڵاتی وەزیر دەبێت، دەتوانێت گۆڕانکاریەکان بەو شێوەیەی کە خۆی پێویستی پێ هەیە بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو دکتۆر ناصح.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو پێشنیارەی کە کرا شتێکی باشە، من پێم وایە ئەو وەزارەتانە کە پێشووتر لە یاساکانیاندا ناوی بەڕێوەبەرایەتیەکانیشان هاتبێت، هیچ ئیشکالێك لێرە دروست نابێت، بەپێچەوانەوە، ئەو وەزارەتانەش بەم ڕێنماییانەوە ئیستیفادە لەم ڕێنماییە تازانە وەربگرن، یەعنی هیچ تەناقوزێك دروست نابێت بۆی، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزيز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە ئەو سێ بەڕێوەبەرایەتیە گشتیە هاتووە لە ماددەی هەشتەمدا، دووەم و سێیەم بکرێت بە یەکێك، لەبەر ئەوەی نزیکن لە یەکەوەو، سێیەمیش بکرێت بە کەشناسی، کەشناسی دەکرێت وەکو ئەنجومەنەکەی ئەوان ئەندامێك بێت لە ئەنجومەنی وەزارەتی نەقل، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس قسەی هەیە, کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەزارەتی ژینگە لە سەرەتاوە هاتووە کۆمەڵێك واجیبی هەیە, پێویستە ئەو وەزارەتە ئەو وەسیلەی هەبێت ئەو واجیباتانە جێ بەجێ بکات, یەعنی مودیریەتێکی زۆر گرنگ هەیە لێرە باسی لێوە نەکراوە, مودیریەتی رەسم و تەقیم, یەعنی ئەوە لێرە باس نەکراوە, ئەو مودیریەتانە رەنگە ئەو ئیشانە نەکات, کە کاتێك ئێمە بمانەوێت وەزعی ژینگە چۆنە, مودیریەتێکی وامان نییە لە وەزعی ژینگە نیسبەی تەلەوس لە بیئە ئەوە بکات, یەعنی مەفروزە مودیریەتی رەسم و تەقیمان هەبێت لە ژینگە, بۆ ئەوەی ئەو وەسیلەیەك بێت لە وەزارەتەوە بتوانێت ئەو ئەرکانەی کە لە ماددەی دووەمدا هاتووە, بتوانێت جێ بەجێی بکات, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی ئەوە وەزارەتێکی تازەشە, بەڕاستی پێداویستی خۆشی نازانێتن, کامە مودیریەت زۆر زەرووریيە, کامە مودیریەت زۆر زەرووری نییە, لەبەر ئەوە پاش ماوەیەکی تر ئیعادەی نەزەر دەکاتەوە, هەندێکی ئیلغا دەکات, هەندێکی تری تازە دروست دەکات, ئەو صیغەیە زەرووریيە هەبێت, بەڵێ کاك دارا.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە هەر لەبەر ئەوەی هەیکلی وەزارەت زۆر گەورە نەبێت, لە بەڕێوەبەرە گشتییەکان تەنیا دوو مودیریەی عاممان داناوە, جگە لە دیوان, لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری هونەری, ئێمە مودیریاتێکی زۆرمان هەیە, ئەقسامێکی زۆر, ئەو قسمەشی تیایە کە بەڕێز باسی کرد, بەڵام دیارە پێویستی بەوە نەکردووە ئێمە لێرە بینووسین لە سەلاحیەتی وەزیرە قسمەکان, ئەگەرنا بۆ هەر یەکێك لەم کارانە قسمێکمان دروست کردووەو, مودیریەتێکی خۆی دەبێت, بەس مودیریە عامە نییە, بۆیە لێرە دەرج نەکراوە, لەبەر گەورە نەبوونی هەیکلەیەکەش, تەنیا نەمان کردووە بە مودیریەی عامەو, ئەو بەڕێوەبەرە گشتیانە ئەو دووانە دەمج ناکرێت, ئەو بەڕێزەی ئیشارەی پێدا, چونکە یەکێکیان بۆ وشیاری و راگەیاندنە, کاری جیاوازە, بەشێکی تریان بۆ کاروباری ئەکادیمی و فەنی وەزارەتەکەیە, کەش ناسی ئێستا لەسەر وەزارەتی گواستنەوەیە, لە ئایندەش دەکرێت نەقل بکرێتە سەر وەزارەتی ژینگە, ئەگەر ئێستاش نەکرێت هیچ کێشەیەکمان نییە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەو شتانەی كە من سەیرم كردووە لەسەر وەزارەتی ژینگە, شتێك هەیە پێشنیار دەكەم ئەگەر باسی بكەن خراپ نییە, ئەم وەزارەتە غەرامات دروست دەكات لەسەر ئەو دامودەزگاو شەریكاتانەی كە سەرپێچی دەكەن, هەروەها دوەلی مانیحەش یەعنی یارمەتیەكی باشی ئەم وەزارەتە دەدات, ئەم وەزارەتە سندوقێكی دەوێت لە ئەم شتانە نەچێتە ژمێریاری و, راستە بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاری, بەس سەر بە وەزارەتەكە خۆیەتی, بەڵام ئەمە سندوقێكی تایبەتی دەوێت, بۆ ئەو سەرپێچیانەی غەرەمەیان دەكات, خۆ ناكرێت بدات بە وەزارەتێكی تر, بەڵام دەبێت جێگایەكی هەبێت ئەو منحەو ئەو شتانەی كە لە دەوڵەتێكی تر لەو بوارە دەیدەن و, هەروەها ئەو شتانەی كە خۆی دەیكات لەوە كۆ دەبێتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ پشتگیری ئەوەی مامۆستا محەمەد باسی كرد, ئێمە هەردووكمان هەیە, بەس لە قانونی حیمایەی بیئەیە كە دێتە لای جەنابتان, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو دكتۆر دلێر.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لێرە بەڕێوەبەرایەتی گشتی هەیە بەناوی دائیرەی پاراستنی ژینگەو وشیار كردنەوەو راگەیاندنی ژینگەیی, بەڵام بەڕێوبەرایەتی پلاندانان و بەدوا داچوون كراوە بە بەڕێوەبەرایەتیەكی ئیعتیادی, بە بیرو بۆچوونی من یەكێك لە ئەركە سەرەكیەكانی وەزارەتی ژینگە دانانی كۆمەڵە پرۆژەیەكە بۆ خاوێن كردن و چاك كردنەوەی ژینگەو پاراستنی, ئەمەش بەدواداچوون و پلاندانانێكی زۆری دەوێت, جگە لەوە پرۆسەی پلاندانان و بەدواداچوون لایەنێكی گرنگە لە مەسەلەی ژینگە, بۆیە من پێم چاكترە بەڕێوەبەرایەتی بەدواداچوون و بەڕێوەبەرایەتی پلاندانان بكرێت بە بەڕێوبەرایەتیەكی گشتی بە پێش ئەوانەوە دائیرەی پاراستنیش, چونكە لە ئەركەكانی پاراستنی ژینگە, ئەسڵەن هەر جگە لە راگەیاندن و هوشیار كردنەوە مەسەلەیەكی تیا نییە, بۆ پاراستنی ژینگە, بۆیە من پێم چاكە ئەوەیان بكرێتە بەڕێوەبەرایەتیەكی گشتی و ئەویتریان بكرێتە بەڕێوبەرایەتیەكی ئیعتیادی, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە وەکو قۆناغی یەکەم, لەبەر ئەوەی هەیکەلی وەزارەت زۆر گەورە نەبێت, ئەوە خاڵێکی زۆر گرنگ بوو کە ویستمان هەیکەلی وەزارەتەکە زۆر گەورە نەکەین و مودیریاتی عامە زۆر نەبێت.

دووەمیشیان/ کێشەیەکی تر رووبەڕوومان دەبێتەوە, ئەگەر ئەو مودیریات عامانە هەبێت, ئەویش نەبوونی کەوادیرە, ئێستا کەوادیرێك هەیە, لەوە دەچێت نائەهل بێت, بەڕاستی دەبێتە بەڕێوەبەری گشتی لە یەکێك لەو بەشانە, خۆشتان دەزانن هەموو یەکێك لە بەشەکانی ژینگەی کەسانی (پرۆپشنەلی) دەوێت, هەموو کەس ناتوانێت ئیشی تیا بکات, ئێمە لەبەر ئەوەی نەبوونی کەوادیری پێویست, کە بێت ئەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتیانە بەڕێوە ببات, یەکەم وتمان با هەر ئەوانە بەڕێوەبەرتیەیەك بن, تا لە داهاتوو بەپێی پێویست و لەگەڵ گەشە کردن و گەورە بوونیان داوا بکەین بکرێنە بەڕێوەبەرایەتی گشتی, ئەوە هەروا هێشتومانەتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان وابزانم دەبێت صیغەیەکمان بدەیتێ, چونکە بۆ ئەو پێشنیارانە جەنابی وەزیریش هەندێکی روونکردەوەو وەڵامی دایەوە, ئەگەر شتێکی زۆر گرنگ نەبێتن, رەئی وەزارەتمان لا موهیمە بە حەقیقەت, ئەو خۆی دەتوانێتن زیاتر تەحدیدی پێویستی خۆی بکاتن, سبەی ئەگەر پێویستیەکی هاتە پێش و زەروور بوو, ئەو وەختە بۆمان دەنووسن و هەمواری دەکەین, بۆیە موافەقەت دەکەین, کاك دکتۆر دلێر.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو پێشنیازەی من کردم جارێ بەڕێوەبەری گشتیەکان زیاد ناکات, بەس تەنها بەڕێوەبەرێکی ئیعتیادی دەکاتە گشتی و بەڕێوەبەرێکی گشتیش دەکاتەوە ئیعتیادی, ئەمە یەك.

جگە لەوە بەڕاستی ئێمە ژمارەیەکی زۆر پسپۆڕمان هەیە لە بواری ژینگە, کۆمەڵێکی زۆرمان هەیە کە بەشی بایلۆژییان تەواو کردووەو شارەزاییەکی چاکیان هەیە لە ژینگە, هەندێکێ کەس لە بواری هەندەسە شارەزاییەکی چاکیان هەیە, کۆمەڵە پسپۆڕێك هەیە لە بواری کیمیا بە هەمان شێوە دەتوانن لە بواری ژینگە کار بکەن, زانکۆکانی ئێرە ئەوەندەی من بزانم بەڕاستی پسپۆڕێك هەیە هەر ئیختیصاصی وردیان ژینگەیە, وەزارەت دەتوانێت سوودێکی باشیان لێ وەربگرێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم مەوزوعەکە زۆر وا نییە موناقەشەی زۆر لەسەر بکرێت, رەئیەکەت مەنتیقی تێدایە, بەڵام رەئیەکە مادام زۆر جەوهەری نییە, ئێمە رەئی وەزارەتمان پێ لەلا پەسندترە, بەتایبەتی لیژنەی قانونی دیراسەتی کردووەو ئیقراریان کردووە, ئەگەر لە دوارۆژ رەئی تۆ راست دەرچوو و داوایان کرد بە بیریان دەهێنینەوە, ئاخیر صیغە بۆ دەنگدان.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تەسەلسولەكان ناخوێنمەوە, بۆ ئەوەی تەرتیب دەكرێت.

- المديرية العامة للشؤون الادارية والمالية:يرأسها ويديرها مدير عام حاصل على الشهادة الجامعية الاولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

- المديرية العامة للحماية والتوعية والاعلام البيئي: يرأسها ويديرها مدير عام حاصل على الشهادة الجامعية الاولية وذو الخبرة الاعلامية.

- المديرية العامة لشؤون الفنية والوقاية من الاشعاع: يرأسها ويديرها مدير عام حاصل على الشهادة الجامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە دەخەمە دەنگدانەوەو لە هەمان كاتیشدا دەچێتە ماددە سێ, بەو شێوەیەی خوێندرایەوە, كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, تكایە ماددەكەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم لە ئەسڵی پرۆژەكە.

ماددەی نۆیەم:

1-ئەرك و فرمان و تایبەتكارییەكان و پێكهاتەكانی وەزارەت بە ڕێسا دیار دەكرێت.

2- وەزیر بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتیەكان و بەشەكان و هۆبەكان و یەكەكان لە كاتی پێویست دابمەزرێنێ, یان یەكیان بخات.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بە زمانی عەرەبی.

اما بالنسبة للمادتين التاسعة والعاشرة من المشروع تقترح اللجنة دمجهما بمادة واحدة وإضافة فقرة أخرى إليها وصياغتها كالآتي:

أولاً:- يحدد بنظام مهام وإختصاصات تشكيلات الوزارة.

ثانياً:- للوزير إصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

ثالثاً:-(للوزير استحداث او دمج او الغاء اي من المديريات او الاقسام او الشعب ضمن تشكيلات الوزارة وفقاً لمتطلبات عملها).